

URBAN LJUDTERRÄNG

Stadens ljud i mötet mellan kropp, aktivitet och plats.

URBAN SOUND TERRAIN

The city sound in the relation between body, activity and place.

>Hanna Lantz

>Sophia Sundqvist

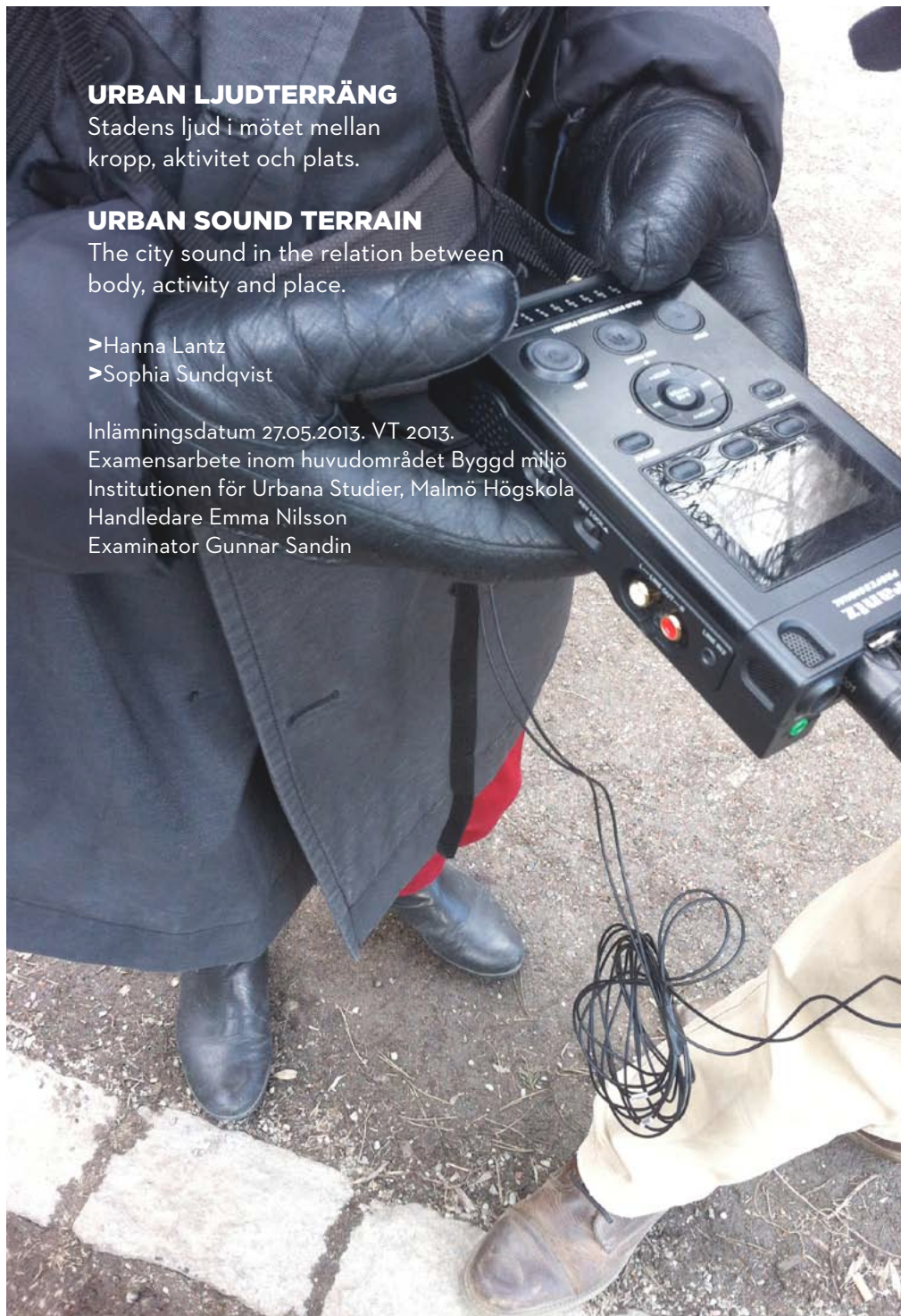
Inlämningsdatum 27.05.2013. VT 2013.

Examensarbete inom huvudområdet Byggd miljö

Institutionen för Urbana Studier, Malmö Högskola

Handledare Emma Nilsson

Examinator Gunnar Sandin

Genom imitation lär vi oss, genom improvisation utvecklar vi oss (Nilsson 2010:149f)

➤Den här uppsatsen är skriven av Hanna Lantz och Sophia Sundqvist som ett examensarbete inom huvudområdet Byggd Miljö i programmet Arkitektur, Visualisering och Kommunikation (AVK) på institutionen för Urbana Studier, Malmö Högskola. Vi vill tacka Emma Nilsson vår handledare, som varit ett stort stöd i det här arbetet. Vi vill även rikta ett stort tack till konstnären och forskaren Monica Sand, som lät oss vara en del i projektet Levande Urban Radio och för kommentarer i projektets slutskede.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	s. 6
Abstract	s. 7
Kapitel 1	
Avstamp	s. 8
Syfte	s. 9
Disposition	s. 10
Kapitel 2	
Människans sinnen	s. 12
Upplevelsen av staden i rörelse	s. 15
Kroppens konturer och mått	s. 19
Kroppslighet	s. 23
Soundscape/ ljudlandskap/ ljudbild/ ljudmiljö	s. 24
Stadens ljudmiljö	s. 26
Staden som instrument	s. 28
Kapitel 3	
“Staden som terräng”	s. 32
Stadens Ljudterräng	s. 33

Kapitel 4

I sökandet efter metoder	s. 37
Ljudundersökningar	s. 39
Ljud och Kontext	s. 41
Urban Ljudterräng	s. 44
Djur i Stadsrummet	s. 50
Eftertankens Rytme	s. 52
Tänka i Rörelser	s. 55
Two In Transit	s. 57
Måndag kl. 15:00	s. 59

Kapitel 5

Reflektion och metodutveckling	s. 61
Orientering i Ljudterrängen	s. 66
Imitera och Improvisera	s. 68
Studentens ljudterräng	s. 72
Källförteckning	s. 74

Bilaga 1

Ljudundersökningar	
--------------------	--

SAMMANFATTNING

Staden är komplex och består av lager av information som påverkar oss dagligen. I den här uppsatsen diskuteras relationen mellan kropp, aktivitet och plats och hur människans fem sinnen kan lyftas fram i det mötet. Vi undersöker kroppens relation till den byggda miljön genom en avgränsning till vår hörsel. Staden står i relation till de situationer vi skapar i vårt användande, vilket gör att platser är under ständig förändring och omförhandling.

Uppsatsen har en utgångspunkt i den byggda miljön med ett humanvetenskapligt perspektiv. I uppsatsen diskuteras och utvecklas begrepp kopplade till ljud, stad och oss människor som kroppar. Begreppen används dels som ett analytiskt verktyg men även för att undersöka olika situationer som uppstår i relation mellan människa och byggd miljö. Vi använder interventioner som metod, vilket hjälper oss att förkroppsliga och sätta de valda begreppen i verket. I interventionerna undersöks inte bara kroppens fysiska relation till den byggda miljön utan även den auditiva relationen och vår perceptionsförmåga. De interventioner som utförts bör ses som en undersökandeprocess, i sökandet efter relevanta begrepp och metoder, och ett undersökningsmaterial snarare än ett definitivt slutresultat.

ABSTRACT

The city is complex and consists of layers of information that affect us in our daily life. In this paper we discuss the relationship between the body, activity and the built environment, through the human five senses. We highlight the perception of the human hearing to explore how it can bring new knowledge of the built environment. In relation to different situations that we create in our use, we constantly change and renegotiate places.

This paper has a human science perspective with the built environment as a starting point. We discuss and develop concepts related to sound, city and us human bodies. As a method we use interventions, which embody the thesis into practice. With this method we aim to investigate the body's physical relationship to the built environment and the experience that is created through the human perception. The interventions should be seen as an exploratory process in the search for concepts and methods. We use the interventions as a material for a discussion rather than a definitive and a final result.

KAPITEL 1

AVSTAMP

Vi människor skapar våra erfarenheter av staden och upplevelser av platser präglas av våra fem sinnen. Trots kunskapen om detta är forskning om arkitektur ofta baserad på vår syn, som i sin tur påverkar utformningen av den byggda miljön. I uppsatsen tar vi avstamp i från den, inom arkitekturdisciplinen, något banala, men viktiga aspekten om människans relation till den byggda miljön. Relationen mellan oss människor och den byggda miljön kan ses som given men är inte alltid helt självklar. Människan är inte enbart en fysisk kropp som inom dess konturer upptar en plats, genom våra sinnen tar vi in och skapar oss en upplevelse av platsen.

I den här uppsatsen gör vi en avgränsning till att genom stadens ljud och människans hörsel undersöka vår (auditiva) relation till den byggda miljön. Genom interventioner undersöks kroppen i rörelse och i aktion, det vill säga vår (fysiska) relation till den byggda miljön.

Björn Hellström, forskare inom ljud och arkitektur, skriver i artikeln *Slow Sound Art - modell för hållbara ljudinstallationer* (2011) att ljud är en stor del av vår upplevelse av en plats. Enligt Hellström ses ofta ljudet som ett enskilt fenomen, trots att det är sammankopplat med olika situationer och den byggda miljön (Hellström 2011:4). Det finns forskning

och kunskap om att mäta decibeltal och hur vi kan avskärma eller dämpa ljud som omger oss, men däremot finns det inte mycket forskning kring ljudmiljöns kvalitet och variation och hur detta påverkar människans upplevelse av en plats.

SYFTE

Trots vetskapen om ljudets sammanlänkning med den byggda miljön och oss människor finns det få begrepp för att diskutera den här relationen. Det finns även få metoder som i praktiken kan tillämpa kunskapen om ljudets relation till en plats och den eller de aktiviteter som sker där. Det behövs metoder och begrepp för att undersöka sammankopplingen, inte bara mellan ljudet och den byggda miljön utan även oss som kroppar.

Syftet med uppsatsen är att undersöka metoder och begrepp för att förstå på vilket sätt den byggda miljön, och de ljud som skapas här, är med och påverkar vår upplevelse och vårt aktiverande av stadsrummet.

Vår förhoppning är att kunna utveckla metoder för att närma oss olika kroppars relation till staden med ljudet som utgångspunkt. Ljudet dels som en produkt av ett användande men även som en aktör och en aktiv del på en plats, i en kropp och i ett användande. Vi vill undersöka ljudets roll i vår upplevelse och i vårt aktiverande av stadsrummet. Frågorna som undersöks i uppsatsen är:

Hur kan relationen mellan ljud, kropp, aktivitet och plats beskrivas?

Hur kan vi med hjälp av ljudet synliggöra olika kroppsliga erfarenheter genom ianspråktagande av platser?

DISPOSITION

Det här kandidatarbetet vilar på en vetenskaplig grund och bygger vidare på redan etablerade begrepp och metoder. Uppsatsen är inte skriven efter ett i förväg bestämt ramverk utan textens stycken relaterar till varandra och begreppen presenteras löpande. Det i sin tur gör att texten bör läsas från början till slut. Uppsatsen har varit en organisk process som utvecklats i takt med undersökandet av våra frågor, vilket gjort att forskningsfrågorna har varit föränderliga och växt med oss genom arbetet.

I kapitel 1 presenteras uppsatsens avstamp och den problemformulering som uppsatsen behandlar. Därefter beskrivs syfte och forskningsfrågorna. Under kapitel 2 presenteras människans sinnen och perceptionsförmåga och hur dessa är med och påverkar vår (subjektiva) upplevelse av en plats. Från de olika sinnen gör vi en avgränsning till ett av våra sinnen, hörseln, och tittar utifrån ett generellt perspektiv på ljudets roll i stadsrummet. Därefter beskriver vi kroppen och kroppens relation till staden. Under rubriken diskuterar vi hur kroppen historiskt sätt hanterats inom arkitekturprofes-

sionen. Sedan presenteras det första begreppet *kroppslighet*. Därefter presenteras begreppen *soundscape/ ljudlandskap*, *ljusbild* och *ljudmiljö*. I kapitel 3 presenteras Emma Nilssons begrepp *terräng*. För att förena stadens materialitet och människans aktivitet med ljudets roll använder vi oss av *ljudterräng*. Efter genomgången av terrängbegreppen för vi en diskussion om metoder i hanterandet av ljud i staden för att sedan presentera ljudundersökningarna i stadsrummet. I kapitel 5 gör vi en reflektion över uppsatsen och presenterar även två förslag på metoder; *Orientering i Ljudterrängen* och *Imitera och Improvisera*.

KAPITEL 2

MÄNNISKANS SINNEN

Våra fem sinnen; synen, hörseln, lukten, smaken och känseln hjälper oss att ta in och uppfatta vår omgivning (den byggda miljön). Vi upptar inte enbart fysiskt en plats, utan sinnena sträcker sig utanför våra kroppars konturer och mått och det är genom våra sinnen som vi skapar oss en uppfattning om platsen.

De olika sinnena kompletterar varandra. Med vår *syn* kan vi rikta och välja vad vi vill se, men det är exempelvis omöjligt att se genom en vägg. Däremot kan vi *höra* genom en vägg (dock inte alla väggar). Vi kan även höra ljud bakom oss och runt oss, vi kan dock inte välja vilka ljud vi vill höra. Det är svårt att filtrera, rikta och fokusera vad vi ska lyssna på. Även *lukten* är svår att filtrera och välja om vi vill ta in eller inte, däremot kan vi välja att *smaka* eller *känna* på något.

I boken *Places Speak, are You Listening?* (2009) skriver Blesser och Salter att synen hjälper oss att uppskatta ett avstånd till ett objekt, hörseln hjälper oss att uppskatta rummets volym och med känseln kan vi skapa en uppfattning om olika texturer (Blesser & Salter 2009:47). De skriver att människan (i bästa fall) kan både se, höra och känna arkitekturens form, färg och material (Blesser & Salter 2009:1). Blesser och Salter menar på att människans sätt att känna in en plats är genom alla sina fem sinnen, men att det är allt för ofta som arkitektur formas

och skapas endast utifrån det visuella. De vill uppmärksamma hur människan upplever platser utifrån hörseln (Blessner & Salter 2009:1). Enligt Blessner och Salter har människan en instinktiv förmåga, precis som fladdermöss och delfiner, att mäta avstånd och utrymme med hjälp av ljudet (Blessner & Salter 2009:1). Genom att exempelvis klappa händerna eller ropa kan vi sända ut ljud och därmed tala om hur nära eller hur långt bort en vägg är, ifall utrymmet är litet eller stort, om vi är inomhus eller utomhus (Blessner & Salter 2009:2). Enligt Blessner och Salter kan vi med ljud mäta en volym då ljudet rör sig genom luften och runt den omgivande materialiteten. Volymen av ett stort rum kan mätas genom ljudets långa efterklangstid, och ett litet utrymme genom ljudets skarpa frekvens och resonans (Blessner & Salter 2009:21). Ljudet påverkas av den omkringliggande miljön och vi kan med hjälp av hörseln uppskatta vilken typ av rumslighet vi befinner oss i. Ljud som uppstår rör sig i förhållande till oss och i förhållande till den byggda miljön. Blessner och Salter menar på att vi kan *höra* rummets volym men vi kan inte *se* den. Vi kan däremot skapa oss en uppfattning om volymen genom att (visuellt) mäta rummets längd, bredd och höjd (ibid). Genom vår syn och hörsel tolkar vi en viss typ av rumslighet. Olika utrymmen och material pratar med oss och påverkar oss. Beroende på hur ett rum är utformat eller vilket material det består av påverkas vår upplevelse och tolkning av rummet. Blessner och Salter menar dock att våra sinnen inte kan ses som vetenskapliga instrument som mäter fysiska värden

(Blessner & Salter 2009:21). Våra sinnen bör snarare ses som en subjektiv måttstock och ett filter genom vilket vi upplever vår omgivning och utgör därför något som kan tillföra nya värden till platsen baserade på upplevelsen av den. Platsens betydelser formas i relation till människans sätt att använda och uppleva den och i relation till dennes kropp.

Med vår avgränsning till att genom ljud undersöka människan i relation till den byggda miljön har vi fokus på ett av våra sinnen - hörseln.

Ljud påverkar oss olika beroende på vår perceptionsförmåga, det vill säga vårt sätt att uppleva en plats genom dess ljud. Hellström beskriver en modell för hur vi tar in ljudet i vår omgivning, modellen består av perceptionsformerna *lyssna*, *höra*, *uppfatta* och *förstå* (Hellström 2011:5f). När vi människor tar in ljudet från vår omgivning gör vi det genom hörseln. De olika perceptionsformerna nyanserar sättet vi tar in ljudet vilket är med och påverkar vår upplevelse av en plats. *Lyssna* innebär att uppmärksamma ljudet och dess härkomst (ibid). *Höra* innebär att vi passivt lyssnar utan att försöka söka eller tolka ljudet (ibid). *Uppfatta* handlar om att försöka särskilja ljuden och hitta dess olika egenskaper och kvaliteter. Fokus ligger inte på att söka efter ljudets ursprung (ibid). Med perceptionsformen *förstå* ses ljudet som ett tecken eller en kod. Ljudet hanteras som en representation med en viss betydelse och med föreställningar om vad ljudet kommer ifrån (ibid). Perceptionsformerna är ett sätt att lyfta fram den subjektiva

upplevelse av en plats. Beroende på vilket sätt vi tar in ljudet i vår omgivning påverkas vår tolkning och upplevelse av stadstrummet.

Blessner och Salter skriver att hur vi kommer ihåg en plats beror på vilket sinne som var dominerande när vi befann oss på platsen (Blessner & Salter 2009:46). Vår upplevelse kopplar till vår perceptionsförmåga, exempelvis om hörseln var det dominanta sinnet vid tillfället (kommer vi att ha starkare minnen baserade på det vi hört). Platsen formas inte bara av *att* vi hör den utan även *hur* vi hör den, det vill säga med vilken perceptionsform. Jämförelsevis om vi *lyssnar* på ljudet eller om vi *uppfattar* det. Upplevelsen formas inte bara av hur vi lyssnar utan ljudet kopplar även till våra tidigare erfarenheter och minnen av andra platser. Vår upplevelse beror även på hur vi tar oss an platsen, om vi är stillastående eller om vi är i rörelse.

UPPLEVELSEN AV STADEN I RÖRELSE

Vår upplevelsen av staden baseras delvis på sättet vi rör oss på och aktiverar en plats. I Nationalencyklopedin nämns *rörelse* som ett fysikaliskt begrepp som innebär att ett föremål ändrar sitt läge i rummet (Nationalencyklopedin 2013). Nationalencyklopedins förklaring på ordet rörelse handlar om förändring, en förändring i relation till en omgivning. För att rörelse ska kunna uppstå krävs en plats där förflyttningen eller aktiviteten kan utspela sig. En plats kan därför bestå av lager med betydelser, betydelser som skapas beroende på hur vi väljer att aktivera

platsen. Vi som skriver den här uppsatsen är båda boende i Malmö. Malmö består av olika kopplingar och vägar som vi kan ta för att transportera oss från en punkt till en annan. Det är bland annat i våra förflyttningar i och genom stadsrummet som vi skapar oss en relation till Malmö som stad. När vi kommer till en ny plats vi inte tidigare känner till är ofta kartan ett medel för att upptäcka och hitta rätt. Kartan blir en förlängning av kroppen då den tillsammans med kroppen styr en förflyttning. I den här förflyttningen och rörelsen produceras upplevelsen av en plats. En karta kan hjälpa oss att navigera till olika okända platser, utan kartan är vi utelämnade och måste förlita oss på annat (kanske även andra) i omgivningen.

Malmökartan visar de vägar och hållpunkter som finns här. På plats i staden uppstår situationer som gör att vi kan behöva frångå kartans direktiv. Genom vårt sätt att ta oss an Malmö påverkas och skapas vår bild av staden. *Dérive* är en metod som går ut på att skapa kartbilder baserade på olika människors rörelse i och genom staden (1956). *Dérive* beskrivs i artikeln *Theory of the Dérive* (1956) av Guy Debord som ett sätt att planlöst röra sig och ta sig an staden genom att släppa sina vardagliga aktiviteter och rörelsemönster (ibid). *Dérive* utvecklades i slutet på 50-talet av *Situationisterna* (Debord 1956). Situationiströrelsen beskrivs i artikeln *Report on the Construction of Situations and on the International Situationist Tendency's Conditions of Organization and Action* (1957) som en konstnärlig och politisk rörelse med en kritisk syn på

samhället, där de vill förändra synen på människans relation till staden (Debord 1957). Ordet *dérive* kommer från franskan och kan översättas till *driva omkring* (Gomer, Niéto-Ericsson och Åberg 1983). Tanken med Dériven är att personen på ett lekfullt sätt förflyttar sig i stadsrummet och på så sätt undersöker hur olika platser påverkar dennes sinnesupplevelser och känslor (Debord 1956). Debord beskriver Dériven som en möjlighet att under en vandring genom staden diskutera upplevelsen av olika platser. Han skriver att det blev ett sätt att förstå och analysera sig själv i förhållande till staden och hur vi upplever den genom våra egna erfarenheter och vår egen kropp (ibid). Dériven utmynnade senare i teorin om *psykogeografi*; hur bilden av en stad skapas av individens användande och syn på den och inte enbart genom stadens geografiska hållpunkter (ibid).

Dériven är en metod för att kartlägga sin egen rörelse i staden. En undersökning som Debord beskriver handlar om ett kartmaterial baserat på en students rörelser mellan olika punkter i Paris. Kartan bygger på studentens rörelser mellan skolan, hemmet och pianoläraren (ibid). Hennes sätt att röra sig genom staden påverkar vad och hur hon upplever den. Genom hennes sätt att förflytta sig definierar hon vilka gator i Paris som är hennes. Det finns alltid en övergripande kartbild av en stad men i staden produceras berättelser och bilder baserade på hur individen tar sig an den.

Blessers och Salter tar upp ordet *karta* och beskriver

det som en visuell bild av omgivningen. De använder uttrycket “the inner eye” (det inre ögat) som inte är visuellt utan skapas enligt dem av alla våra sinnen. Genom det inre ögat menar de att vi förenar nuet med det som varit (Blesser & Salter 2009:49). Från den övergripande kartbilden skapas uppfattningen av staden genom vårt minne och baseras på våra tidigare erfarenheter som i sin tur kan följa med oss till andra platser och påverka hur vi tar oss an dessa.

Vår upplevelse av staden kopplar till hur vi rör oss i staden men även hur vi genom vår perception tar in och uppfattar vår omgivning. I boken *Gå vilse med punktlighet och precision En guidebok från A - Ö* (2011) av Monica Sand finns en så kallad *Apvandring*, en vandring genom staden inspirerad av den japanska myten om tre apor varav den ena håller för ögonen, den andra öronen och den tredje munnen. I myten symboliserar de tre aporna det beskyddande i att avskärma sig ifrån det onda genom att inte se, inte höra och inte tala. Sand använder sig av den japanska symboliken i en vandring där en person uppmanas att inte tala, den andre uppmanas att stänga ute alla ljud med hörselkåpor och den tredje att blunda, för att tillsammans röra sig på olika platser och på så sätt göra nya upptäckter i stadsrummet (Sand 2011:17ff). I *Apvandringen* förskjuts aktörens perception från det vardagliga intagandet av omgivningen för att skapa nya perspektiv på en plats. De nya perspektiven på en plats kan uppmärksamma händelser som till vardags passerar förbi obemärkt. Upplevelsen av staden kopplar till våra sinnen och vår

perceptionsförmåga. Genom att förskjuta sin egen kropps förmågor att ta sig an en plats kan alternativa vandringar i staden etablera nya insikter och nya lärdomar om vad en plats är och skulle kunna vara.

KROPPENS KONTURER OCH MÅTT

Vi människor anpassar oss efter olika situationer beroende på vår upplevelse av en plats. Atienza Badel och Sand skriver i forskningsprojektet *Playing the Space - Resonance, Improvisation, Variations of Urban Ambiences* (2012) att det finns en sensibilitet i oss människor och både en medveten och omedveten uppmärksamhet gentemot varandra och vår omgivning. Genom vårt sätt att vara och agera mäter vi vår omgivning på olika sätt. När vi rör oss på en plats mäter vi avstånd baserade på hur vi rör oss (till exempel om vi går eller cyklar) för att på så sätt uppskatta hur lång tid det kan ta att transportera oss från en punkt till en annan.

I boken *Analysing Architecture* (2009) skriver Simon Unwin om människans mått i relation till den byggda miljön. Han tar upp ordet *geometri* som härstammar från grekiskans ord *jord* (ge) och *mäta* (metron) (Unwin 2009:138). Unwin menar att mätandet är en delvis medveten men även en omedveten process. I mätandet sker det bland annat ett utbyte mellan en plats och oss som människor (Unwin 2009:138f). Det konstanta mätandet av en plats i förhållande till vår egen kropp skapar en relation mellan oss och platsen vi befinner oss på.

Till exempel anpassar vi vår hastighet på cykeln när vi närmar oss ett rödljus, vi uppskattar hur långt vi måste sträcka oss för att nå ett dörrhandtag eller hur högt vi måste lyfta benet för att ta oss upp för en trappa. Genom vårt sätt att mäta en viss plats påverkas vårt sätt att vara och agera som i sin tur påverkar platsen och dess betydelser.

Unwin tar upp *den Vitruvianske mannen* vilket är en konstruktion (ritning) gjord av Leonardo Da Vinci. Ritningen illustrerar proportionerna av den ideala människan baserad på en geometrisk (mätbar) form, *det gyllene snittet*, på vilken arkitekturen till stor del grundas (Unwin 2009:139). Ritningen är en representation av kroppen som en mätbar visuell figur. Människan som kropp definieras som en man med två armar, två ben, två ögon som (vi antar) kan se, två öron som (vi antar) kan höra. Vad händer när en kropp går från att vara en ritning på ett papper till en kropp i rörelse, på en plats, i en situation och i aktion?

I boken skriver Unwin om Le Corbusiers system *Modulor* som även det grundar sig på det gyllene snittet, likt den Vitruvianske mannen, men med människan i olika positioner och i aktion (Unwin 2009:139). Le Corbusiers modell är en vidareutveckling av den Vitruvianske mannen men fortfarande i ett fruset ögonblick där människan som kropp kopplar till en viss typ av kropp som besitter vissa givna funktionaliteter.

I boken tar författaren även upp Oscar Schlemmer som vidareutvecklade det gyllene snittet för att hitta numeriska

värden med människan i rörelse (ibid). När en kropp går in i en situation och i aktion definieras våra kroppars egenskaper i förhållande till detta. Vi går från att vara en abstraktion (från ritpappret) till en komplex figur (i situation) där de olika situationerna skapar varierande förutsättningar för oss som kroppar. I aktiverandet av stadsrummet och olika situationer i den byggda miljön etableras egenskaper hos oss som kroppar men det är även i dessa situationer som vi kan definiera egenskaper i den byggda miljön. Likheten mellan da Vinci, Le Corbusier och Schlemmers modeller är att de alla erkänner människans relation till den byggda miljön och till arkitekturen, även om människan som fysisk och biologisk varelse inte alltid uppfyller de geometriska attribut som dessa system tillskriver kroppen.

Medveten om vår omgivning kopplar till oss som kroppar baseras (delvis) på vår visuella perceptionsförmåga, men även på det vi inte kan se och ta på, det vill säga en plats ljud och akustik. För att återgå till det föregående kapitlet *Upplevelsen av staden i rörelse*, kopplar rörelse till kropp men även plats. I en rörelse och i en förflyttning är rörelse med och formulerar en rytm på platser. Varje plats har en egen rytm och ett eget tempo som också beror på en tidslig aspekt. Rytm syftar till en slags upprepad rörelse i förändring i och över tid. Zardini skriver i boken *Sense of the City: An Alternate Approach to Urbanism* (2005) att vi är på väg mot en ny fenomenologi där kroppen och hela vår perceptionsförmåga är viktiga förmågor

att ta hänsyn till precis som det visuella (Zardini 2005:23ff). Han menar att människans sinnen är en nyckelfaktor i definierandet av en plats (Zardini 2005:24f). Staden är en del av den mänskliga aktiviteten och upplevelsen och inte någonting som bör särskiljas. I boken *The eyes of the skin, Architecture and the senses, Polemics* (1996) skriver Pallasmaa:

I experience myself in the city, and the city exists through my embodied experience. The city and my body supplement and define each other (Pallasmaa 1996:26).

Pallasmaa beskriver relationen mellan kropp och stad där dessa kan ses på två olika sätt, dels definieras vi av staden, men vi definierar även staden. Staden definierar vår kropp genom dess vägar där vi kan gå (eller inte gå), platser där vi kan uppehålla oss på (eller inte uppehålla oss på) och hus vi kan bebo (eller inte bebo). Relationen mellan vår kropp och staden är i en ömsesidig existens, genom vårt sätt att aktivera en plats laddas den med olika betydelser. Beroende på hur vi aktiverar en plats och hur vi tar in den bidrar till att skapa vår subjektiva bild av platsen. Jämför vi vår upplevelse av samma sträcka om vi går respektive cyklar, förändras hastigheten, rytmen och tempot och därmed hur vi tar in det som omger oss. I ett lägre tempo finns möjlighet för tid till reflektion och vi kan uppmärksamma fler saker som omger oss. När vi som kroppar rör oss genom staden och de situationer som uppstår här etableras olika typer av kroppsligheter.

KROPPSLIGHET

Den byggda miljön står i relation till olika kroppars sätt att aktivera och uppleva en plats. När vi utför en aktivitet finns det en etablerad kunskap om hur vi ska gå tillväga. För att utföra aktiviteten till exempel att gå eller cykla, krävs en viss teknik. I Emma Nilssons avhandling *Arkitekturens kroppslighet. Staden som terräng* (2010) skriver hon att i utförandet av en aktivitet krävs en viss *kroppsteknik* (Nilsson 2010:88). Nilsson beskriver att kroppstekniken inte är medfödd utan något som kan läras in och formas av aktören utifrån en befintlig och en redan etablerad kunskap (ibid). För att kunna gå eller cykla krävs en kunskap om hur aktiviteterna tekniskt ska utföras. Den här kroppstekniken förutsätter att våra kroppar är utformade på ett visst sätt och besitter den kunskap tekniken kräver för att utföra den specifika aktiviteten.

Nilsson skriver att våra kroppar kopplar till olika typer av *kroppsligheter* (Nilsson 2010:137). Enligt Nilsson är kroppslighet resultatet av en kropp i en situation och den effekt som en aktivitet skapar (Nilsson 2010:216). I mötet mellan kropp och situation så lyfts vissa egenskaper fram i platsen och i våra kroppar vilket formar en kroppslighet. Nilsson skriver att i en kroppslighet ingår dels en kroppsteknik och dels en *kroppsmaterialitet* som krävs i utförandet av en aktivitet (Nilsson 2010:216). Nilsson beskriver att kroppsmaterialitet är de attribut som en viss aktivitet kräver (Nilsson 2010:87). Till exempel behöver en cyklist en cykel för att kunna utföra

aktiviteten att cykla. Beroende på vilken typ av kroppslighet som tar sig an en aktivitet och en plats kommer mötet mellan dessa att se annorlunda ut. Till exempel kommer en person som inte kan se röra sig över ett torg på ett annat sätt i jämförelse med en person som kan se. En plats kan uppmuntra eller stödja en viss aktivitet. Platsen är som en kedja av relationer, en förändring kan därför ändra förutsättningarna för att en viss aktivitet kan uppstå. Personen som inte kan se kan med hjälp av exempelvis trottoarkanter (taktilitet) och ljud navigera ett övergångsställe och veta hur den ska agera. En synskadad person kan även vidga sina kroppsliga förutsättningar genom att använda sig av en käpp eller en ledarhund för att ta sig an platsen. Vår upplevelse av en plats är en del av vår kropp och kroppslighet, men sträcker sig även utanför våra kroppars kon-turer och mått.

SOUNDSCAPE/ LJUDLANDSKAP/ LJUBILD/ LJUDMILJÖ

Ljudet på en plats filtreras genom våra kroppar och vi skapar oss en bild av vår omgivning. Från att diskutera vår subjektiva upplevelse av en plats och hur vi fysiskt aktiverar den genom våra kroppar går vi nu till att generellt diskutera ljudet i staden och vänder oss till begreppet *soundscape*. Begreppet *soundscape* har vi valt att översätta till ljudlandskap. Zardini skriver att begreppet ljudlandskap i sig har en dubbel betydelse (Zardini 2005:178). Ljudlandskap beskrivs dels i *nuet* (imme-

diate) (individens sätt att ta in ljud) och dels som en *representation*. Zardini gör en jämförelse mellan ett ljudlandskap och ett visuellt landskap (ibid). Han beskriver att det visuella landskapet uppfattas visuellt i nuet (här och nu) av observatören och ljudlandskapet uppfattas auditoriellt av lyssnaren (ibid). Zardini skriver att ett ljudlandskap ses, i representation, som en inspelad sekvens av ljud, på samma sätt som en vy är målad för att representera ett naturlandskap (ibid). I nuet upplevs ljudlandskapet genom individens perception, det vill säga våra sinnen. I nuet sker urvalet, både visuellt och auditoriellt av individen genom dess sinnen. Det är via vår perception som det sker ett urval av vad som uppfattas, vilket i sin tur formar upplevelsen av nuet. I representation däremot sker urvalet innan det presenteras för individen, av till exempel en målare eller fotograf som väljer ett utsnitt ur landskapet som sedan presenteras visuellt för betraktaren. I en inspelning av ljud blir ljudspåret ett urval som presenteras för lyssnaren. Representation sker via ett passivt intagande av en bild på en plats eller ett ljud från en plats. Representationen presenteras för betraktaren och kroppen är inte aktiv; den påverkar och aktiverar inte platsen, utan iakttar eller lyssnar på platsen. Genom sinnena skapas en upplevelse av bilden, ljudet och platsen.

Ljudlandskap kopplar till *ljudbild* och *ljudmiljö*. I den här uppsatsen använder vi begreppen med olika betydelser där ljudbild syftar till individens förmåga att skapa egna bilder genom att lyssna på en sekvens av ljud. Ljudmiljö däremot

mot handlar om hur vissa typer av miljöer har en viss typ av ljud kopplade till sig, där vi människor associerar en viss miljö till ett visst ljud. Ljudbilden är vår egen tolkning av en plats ljudmiljö. Ljudbilden kan följa med till en annan plats som ett kroppsligt minne. Ljudmiljön förekommer på en plats där ett (eller flera) ljud är kopplade till en miljö. Vi kan befinna oss i en ljudmiljö (då ljudmiljö kopplar till plats) där vi skapar oss en egen ljudbild av miljön vi befinner oss i och ljudmiljön vi hör. Ljudbilden skapas av vår perception och kan formas via association som kopplar till olika (tidigare) kroppsliga erfarenheter från andra ljudmiljöer.

STADENS LJUDMILJÖ

Ljudmiljön i staden har under decennier genomgått en förändring. Enligt Zardini har ljuden förändrats från att övervägande komma från människor, djur och vagnar till att idag övergått till allt mer mekaniska ljud, ljud från trafik och industrier (Zardini 2005:168). Ljuden i den byggda miljön har även förändrats i takt med förändring av byggnadskonstruktioner, som övervägande gått från att vara av trä, sten och tegel till att bestå av glas, betong, stål och plast (ibid). Zardini menar på att precis som vi kan se vilka epoker byggnader kommer ifrån, kan vi även *höra* stadens variationer genom dess materialitet (Zardini 2005:200). Han tar upp ett exempel från modernismens sätt att arbeta med fönster och stora inglasade fönsterpartier, vilket dels förändrade städernas ljudmiljö, men även skapade ett nytt

ljudlandskap (Zardini 2005:202). Han menar att samtidigt som vi iakttar en miljö (genom fönsterpartierna) kan vi höra en annan (ibid).

Det är inte bara arkitekturen som har förändrats, utan även vårt sätt att leva och röra oss i staden. Den digitala utvecklingen skapar nya möjligheter och behov i staden. Vi blir allt mer fränkopplade en specifik plats och får en större frihet som individer att utföra samma saker på olika platser. Samtidigt som vi promenerar genom stadens ljudmiljö kan vi skicka iväg ett mail och lyssna på musik. I vår rörelse i staden kan vi skapa oss en egen ljudbild i våra lurar samtidigt som vi aktiverar en ljudmiljö. Vi tar med oss en ljudbild (i våra lurar) frikopplad från platsen, vilket gör att konturerna för vad som är här och där, nu och då, blir allt mer otydliga. Vi kan själva välja vad vi vill höra och bära med oss när vi förflyttar oss genom staden. Genom att vi bär med oss en ljudbild och samtidigt befinner oss i en annan ljudmiljö, suddas kroppens ljudmässiga minne ut från platsen. I aktiverandet av ett ljud i stadens ljudmiljö och lyssnandes på ett annat, skapas parallella ljudbilder.

Trots möjligheten att skapa parallella ljudbilder är ljuden i staden starkt kopplade till hur vi rör oss och använder stadsrummet. På hemsidan *Delegationen för Hållbara Städer* går det lyssna på en simulering av ljudförändringen under 100 år vilket tydliggör förändringen av städernas ljudmiljöer (Hållbara städer 2010). Klippet är en resa i tiden med början i en tid där transporter till stor del skedde med häst och vagn, vilket

bidrar till en ljudbild med ett lugnare tempo. Efter en stund in i ljudspåret överröstar ljudet från människor och djur med ljud från biltrafik, cyklister, tåg och flygplan. I ljudspåret transporteras vi i takt med människans förändrade livsvanor och transportsätt och tar del av de specifika tidernas transportmedel. I och med förändringen av transportmedel, förändras även ljudmiljön. Det blir också svårare att härleda ljudens härkomst, eftersom urbaniseringen har skapat ett komplext nät av ljud. I relation till stadens förändring förändras även städernas ljudmiljöer.

STADEN SOM INSTRUMENT

Staden skapar inte bara ljud utan också det som brukar beskrivas som *oljud*. *Noise* (brus) är ett ord som Zardini använder för att beskriva stadens (o)ljud (Zardini 2005:168ff). För att reglera stadens (o)ljud finns det regler och lagar där ljudet från människor, trafik, djur och produkter mäts genom decibeltal, och värden sätts upp för vad som anses vara skadligt (ibid). Enligt Zardini finns det en strävan efter att nå tystnad i staden, men eftersom ljud skapas i aktiverandet av staden, är det omöjligt att nå absolut tystnad. Han menar att staden är en plats med liv och rörelse och därmed ljud (ibid). Staden är som ett instrument där ljudet formas i ett användande. Ljudet skapas i ett samspel mellan kropp, plats och aktivitet.

Istället för att avskärma stadens (o)ljud kan ett sätt vara att använda ljudinstallationer som Björn Hellström arbetar med.

Ljudinstallationerna kan fungera dels som en förstärkare av de ljud som upplevs som positiva och dels för att skapa nya stämmor till stadens ljudkomposition. I artikeln *Med öra för RUMMET* (2010) intervjuas Hellström av *Sveriges Arkitekter* om stadens ljud. I den beskriver Hellström hur vi istället för att se ljud som brus och avskärma oss från det, kan fokusera på ljudets kvaliteter och olika sätt att maskera och manipulera det (Sveriges Arkitekter 2010). Han menar att vi kan använda oss av den kunskap vi har att analysera och beskriva färg, form och ljus till att analysera och beskriva ljudets kvaliteter (ibid).

I forskningsprojektet *Slow Sound Art - modell för hållbara ljudinstallationer* (2011) undersöker Hellström hur en ljudinstallation kan påverka uppfattningen av ljud i offentliga miljöer. Hellström skriver att ljudnivån i storstäderna har ökat och att bristen på rekreativa miljöer i kombination med ökat brus, är ett problem och ett hot mot vår hälsa (Hellström 2011:8). Ett sätt Hellström arbetar med för att skapa rekreativa miljöer i staden är att förskjuta platsens befintliga ljud genom att förstärka de ljud som upplevs som positiva (2011). På Mariatorget i Stockholm spelade Hellström in ljud som upplevdes positiva (såsom fågelkvitter och ljud från vinden i trädkronorna). Dessa ljud förstärktes och spelades upp igen. Tanken med installationen var att förstärka platsens ljudkvaliteter och att (subtillt) flytta människors fokus och lyssnande, från Hornsgatans högljudda biltrafik till torgets ljud (Hellström 2011:7f). I Hellströms ljudinstallation undersökte han olika sätt att dölja och manipulera

ljud med andra ljud (Hellström 2011:17). Resultatet av ljudinstallationerna och dess effekt presenteras inte i artikeln, utan är något som kommer att presenteras i ett senare skede efter sammanställning av undersökningar. För att skapa rekreativa ljudmiljöer i staden kan vi som Hellström arbetar lyfta fram andra aspekter ur en ljudmiljö än vad som vanligtvis finns här, alternativt lyfta fram och försärka befintliga ljud. Ljudet som skapas kan skifta fokus och skapa andra ljudbilder av platsen. Hellströms sätt att tillföra ljud och styra var fokus på platser ska hamna kan maskera ljud som påverkar oss negativt. Det onaturliga (artificiella) ljud, såsom uppspelat (fågel)kvitter, står som en aktör för att bidra till ett visst beteende eller en viss upplevelse i stadsrummet. Ljudet kan även ses som ett maskerande ljud som har som uppgift att (precis som det låter) maskera ljud med andra ljud. Genom att ändra, lägga till och omforma en plats ljud kan människors upplevelse av en plats förändras och skapa ett visst beteende. Genom att manipulera med ljudmiljöer finns det dock en risk att ljudet på platsen blir distanserat från den verkliga kontexten. Installationerna är inspelningar som skiljer sig från vad som sker direkt i stadsrummet, vilket är en aspekt att ha i åtanke vid diskussioner om städernas ljudmiljöer så att inte dessa kommer att handla om högtalare och teknik.

I artikeln *Med öra för RUMMET* (2010) menar Hellström att vi måste skifta fokus när vi planerar städer från att arbeta defensivt och skydda oss från ljudet, till att arbeta offensivt och lyfta fram platsernas olika ljudkvaliteter (Sveriges Arkitekter

2010). Han menar på att vi bör släppa fokus från decibeltal och bullerstatistik och istället se ljudet som en del av den totala upplevelsen av arkitektur tillsammans med andra sinnesupplevelser (ibid). Genom att skifta fokus från en siffra till upplevelsen av platsen kan vi närma oss ett utvecklande av metoder och tillvägagångssätt för att på så sätt etablera nya perspektiv i utformandet av städer.

Enligt Hellström kan ljud inte stå för sig självt utan är beroende av rummet, situationen och människan, som dels framkallar ljud genom sina aktiviteter och dels uppfattar ljud genom hörseln (Hellström 2011:4). Beroende på en viss situation och upplevelse av en plats påverkas människans beteende. Hellström menar att ljud bär på berättelser kopplade till sociala, kulturella, estetiska, temporala och rumsliga kvaliteter (Hellström 2011:4). Till exempel kopplar ett kyrkorum till olika sociala och kulturella värderingar och får oss att bete oss på ett visst sätt baserat på vår perception och vårt sätt att koppla dessa intryck till tidigare erfarenheter. När vi befinner oss i en kyrka påverkar akustiken (rumsligheten) vårt beteende. Bland annat kan rummets akustiska kvaliteter få oss att associera till kyrkorummets höga torn och kryssbågvalv (estetiken).

Från att diskutera generellt om stadens ljudmiljö behöver vi komplettera med begrepp som stödjer en diskussion om fysiskt aktiverande och ett användande av en plats. Där ljudet inte bara ses som en representation eller en produkt av ett användande kopplat till en viss miljö, utan där ljudet är med som en aktör på

en viss plats. Vi är ute efter begrepp som dels fångar ljudet som skapas genom användandet av den byggda miljön, men även ljudet som en aktör som är med och aktiverar och reproducerar en upplevelse, ett användande eller ett visst beteende.

KAPITEL 3

“STADEN SOM TERRÄNG”

I Nilssons avhandling använder hon ordet terräng och gör det till ett begrepp kopplat till staden och de aktiviteter som sker inom och utom stadens materialitet (Nilsson 2010). Nilsson använder terräng som ett begrepp och analytiskt verktyg för att diskutera stadens materialitet i förhållande till hur den aktiveras (Nilsson 2010:137). I hennes definition av terrängbegreppet menar hon att terräng uppstår i mötet mellan kropp, miljö och aktivitet (Nilsson 2010:136f). Genom hur vi aktiverar en viss plats eller miljö definieras platsens olika betydelser. Till exempel kan en park vara både en plats för picknick, träning och kontemplation. Men beroende på vilken aktivitet kommer olika aspekter av platsen bli betydelsefulla.

Enligt Nilsson kan terräng inte lokaliseras till en specifik plats eller stå för sig själv, utan terrängen skapas i och med en viss aktivitet (Nilsson 2010: 133f). Det gör i sin tur att en specifik plats kan bestå av olika lager av terränger där flera aktiviteter kan pågå parallellt eller vid olika tidpunkter (Nils-

son 2010:131). Exempelvis kan ett torg vara en plats för demonstration, torghandel, en transportsträcka eller en plats för interventioner. Torgets betydelser varierar beroende på vilken typ av aktivitet som sker här, vilka det är som utför den och hur de med sin kropp aktiverar torget.

Nilsson skriver att de normer som styr vårt sätt att röra oss och aktivera en terräng på en viss plats kan följa med oss som ett kroppsligt minne till en annan plats vilket gör att terrängen kan uppstå även här (Nilsson 2010:134). Eftersom terrängbegreppet kopplar till människans sätt att röra sig, menar Nilsson att en viss terräng kan följa med oss till en annan plats och aktivera sig även där (ibid).

I den här uppsatsen tar vi utgångspunkt i Nilssons terrängbegrepp för att diskutera människans relation till olika platser men kopplar det i högre grad till platsen som ett ljudlandskap.

STADENS LJUDTERRÄNG

I begreppet terräng ser vi ljudet som en *effekt* av en kropp, plats och aktivitet och inte något som har en direkt inverkan på dessa. Till exempel kan ljudet i en terräng ses som en effekt när ljudet av och runt en cyklist inte påverkar cyklisten utan ljudet uppkommer som en effekt av aktiviteten. I mötet mellan cyklisten och aktiviteten (att cykla) uppstår ljud som är en effekt av aktiviteten. Ljudet har inte en avgörande roll, utan aktiviteten kan fortfarande uppstå (pågå) oberoende av ljudet.

Aktiviteten är beroende av platsen likväl av kroppen som utför aktiviteten, men däremot är inte ljudet en avgörande faktor i utförandet av aktiviteten.

Då vi likställer ljudets roll med kropp, aktivitet och plats beskriver vi det som en *aktör*. Nilsson beskriver en aktör som en del i ett nätverk, där varje aktör står i relation till varandra (Nilsson 2010:67). I ett nätverk av aktörer kan varje aktör vara med och förändra ett sammanhang. Ett exempel på en aktör kan vara allt från objekt, personer, en händelse eller ett begrepp (Nilsson 2010:66). Ljudet som en aktör står i relation till kroppen, aktiviteten och platsen som tillsammans utgör ett nätverk. Ljudet ingår i en kedja av relationer. När ljudet påverkar en del i nätverket, påverkas hela nätverket.

Genom att undersöka ljudet som en aktör i relation till en kropp, aktivitet och plats (terräng) har vi kopplat ljud till terräng och fått *ljudterräng*. Ljudterräng hjälper oss att diskutera och undersöka ljudet som en aktör, som kan vara med och stabilisera, påverka och skapa ett visst beteende kopplat till en kropp, aktivitet och plats. I ljudterräng likställer vi ljudet som en del av platsen, aktiviteten och kroppen. Ett exempel på där ljudet har en aktörsroll i en ljudterräng är när en cyklist påverkas av ljudet som den omges av. När cyklisten närmar sig en korsning med dålig sikt får ljudet en viktig roll för att kommunicera om det exempelvis kommer en mötande bil, eller ett utrycksfordon med ljud från sirener som uppmanar cyklisten att stanna och flytta på sig.

Ett annat exempel där ljudet har en aktörsroll i stabiliserandet och upprättandet av en ljudterräng är vid en järnvägsövergång. När ett tåg kommer hörs ett varnande ljud som uppmanar oss att stanna. Platsen (järnvägsspåret), aktiviteten (ta oss över spåret), kroppen (som tar sig an aktiviteten) och ljudet (som varnar oss) skapar tillsammans en ljudterräng. Ljudet vid övergången har ett medvetet syfte och används strategiskt. I situationen är ljudet en aktör och har en betydande roll som stabiliserar och påverkar vårt beteende. Ljudet uppkommer av platsen för att påverka kroppen och dess aktivitet. Ljudet är beroende av platsen, aktiviteten och kroppen, lika mycket som platsen är beroende av ljudet, aktiviteten och kroppen. Ljudet vid övergången behöver ett järnvägsspår för att fylla dess syfte, likväl som det behöver en kropp som kan uppfatta ljudet och utföra aktiviteten. Ljudterrängen är även beroende av vilken typ av kroppslighet som tar sig an aktiviteten. Om ljudet inte kan uppfattas av den kropp som ska ta sig över spåret, är ljudet inte en aktör som påverkar den kroppslighet som ska ta sig över järnvägsspåret. I dessa situationer är det därför viktigt att inte enbart förlita sig på ljudet utan även på andra aktörer (exempelvis en bom, ett farthinder eller ett rödljus) som kan uppfattas av kroppens andra sinnen.

Ljudterrängen hjälper oss att diskutera det ljud som uppstår i relationen mellan olika kroppars ianspråktagande av den byggda miljön. Ljudterrängen hjälper oss även att diskutera hur vi människor påverkas av den rytm som uppstår i

aktiverandet av ljudet i stadsrummet. Ljudterräng kan ses som ett komplement till terräng då ljudterräng endast lyfter fram ett användande som är kopplat till ljud. Genom att koppla på ljud på terräng gör vi en begränsning på så sätt att ljudet inte alltid är en faktor som påverkar en viss (individuell) kropp i aktiverandet av stadsrummet, men ljudet är alltid en del i en (gemensam) ljudterräng oavsett om den står som en effekt eller är en aktör i en aktivitet, ett beteende eller upplevelse.

I vissa fall är ljudet en effekt i produktionen av en terräng och i andra kan effekten av ett användande eller ett strategiskt (artificiellt) ljud även stå som en aktör i skapandet av ett användande, ett beteende eller en upplevelse. Vi vill fläta samman ljudet med oss som kroppar, platsen och dess materialitet samt den aktiviteten som utförs.

KAPITEL 4

I SÖKANDET EFTER METODER

För att undersöka hur olika kroppar och kroppsligheter påverkar samt påverkas av den byggda miljön och dess ljudmiljöer, använder vi oss av interventioner som undersökningsmetod. Atienza Badel och Sand skriver i forskningsprojektet *Playing the Space* (2012) att det finns få undersökningsmetoder och teorier för att skapa en förståelse över stadens komplexitet. Enligt Atienza Badel och Sand är den konstnärliga forskningen ett sätt att introducera nya perspektiv som forskare (Atienza Badel och Sand 2012:154). Inom fältet för den konstnärliga forskningen utmanas etablerade undersökningsmetoder med ett ifrågasättande av observatörens neutralitet, för att utveckla sätt att “exploring by interfering” (undersöka genom att vara en del av situationen) (ibid). De beskriver att det blir tydligt vid kvalitativa enkätundersökningar inom den samhällsvetenskapliga forskningen, att forskaren inte kan undvika att influera det observerade fenomenet (ibid). I användandet av kvalitativa metoder menar de att forskaren inte kan vara en neutral observatör, utan istället vill de lyfta fram de praktikbaserade metoderna där fokus ligger på situationerna (ibid). Att arbeta med praktikbaserade metoder behöver dock inte utesluta den teoretiska forskningen utan den praktikbaserade forskningen kan ses som ett komplement. I *Metod - om att gå tillväga* (2009) skriver Sand att det inte enbart går att läsa och skriva

om staden, utan vi behöver befinna oss i den (Sand 2009:48). Genom att befinna oss i situationerna som uppstår i staden utsätter vi oss för det oberäknliga vilket gör att vi tvingas hantera och improvisera i stunden. Nilsson menar att både imitation och improvisation är situationsbundna men för att dessa ska uppstå krävs motiv och drivkrafter från de redan etablerade platserna som genom sin definierade materialitet formar och påverkar en aktivitet och kroppslighet (Nilsson 2010:149). Genom att befinna oss och vara en del av staden blir vi medskapare och är i samspel med det som pågår. Atienza Badel och Sand menar att i praktikbaserade metoder ses forskaren som en aktör snarare än en observatör och metoder utvecklas på plats (i skala 1:1) där kroppens egna förmågor används som referenssystem (Atienza Badel och Sand 2012:155). I den här uppsatsen används olika kroppar som undersökningsobjekt på plats för att undersöka olika kroppsliga erfarenheters ianspråktagande av platser.

Syftet med interventionerna är att aktivera nya platser med olika kroppar och kroppsligheter. Interventionerna blir ett steg till att uppmärksamma och skapa oss ett undersökningsmaterial för att diskutera och försöka förstå ljudets påverkan på människans upplevelser av olika (ljud)miljöer men även olika kroppar och kroppsligheters sätt att påverka och påverkas av en ljudterräng.

Interventionerna gör att vi kan närma oss olika kroppsligheter genom stadens ljud och människans perceptionsförmåga. Genom att närma oss relationen mellan den byggda miljön

och oss människor med ljudupptagning kan vi synliggöra och iklä oss olika kroppsliga erfarenheter av ianspråktagande av platser för att på så sätt vidga förståelsen för den byggda miljön och dess ljudlandskap.

LJUDUNDERSÖKNINGAR

För att undersöka hur olika platser i den urbana miljön låter och vad som händer när vi ändrar eller skapar nya förutsättningar för ljudet och för olika kroppars ianspråktagande av platser, utfördes en serie interventioner. Alla utom en intervention utfördes i samarbete med LUR *Levande urban radio - Hållbar Stad* (ibid). LUR är en del av Monica Sand och Ricardo Atienza Badel forskningsprojekt *Playing the Space* (2012). I LUR-projektet samarbetade personer från olika professioner, konstformer och skolor, med allt från studenter, arkitekter, musiker, konstnärer och forskare. Projektgruppen träffades på ett planeringsmöte för att tillsammans diskutera fram förslag på interventioner. Alla kom in i projektet med sin respektive bakgrund och sin tanke om hur de ville utföra sin intervention. Tillsammans formades ett gemensamt schema över interventionsveckorna. Varje individs process blev en del av det gemensamma LUR-projektet. Samtidigt som de enskilda interventionerna är utformad efter någon eller någras specifika syfte och forskningsfrågor kan interventionerna få ett annat syfte i någon annans arbete. Interventionsstudierna utfördes under två veckor i Stockholm samt en intervention (*Ljud och Kontext*)

utförd av oss på egen hand i Malmö.

Interventionerna har dokumenterats med hjälp av inspelningsutrustning speciellt avsedd för ljudinspelningar. Att arbeta med ljudupptagning, som en relativt enkel dokumentationsform, gjorde att vi kunde vara en aktiv del i interventionerna utan att hindras av en stor och otymplig utrustning.

Genom ljudupptagningen från olika platser och ljudterrängar kan lyssnaren genom ljudet skapa sig en egen ljudbild av vad de hör, vilken typ av plats inspelningen skett på, om vi är utomhus eller inomhus, på ett torg eller i ett bostadskvartier. Ljudinspelningen kommer sändas som en podcastserie i sex veckor under våren 2013 och nya avsnitt för hösten 2013. Avsnitten kommer att sändas på *Arkitektur och Designcentrum* (före detta Arkitekturmuseet) under *Hållbar Stad, Levande urban radio* (Hållbar Stad 2013). Programmen följer en dramaturgi där ett avsnitt sänds varje onsdag.

Av alla interventioner som har utförts har vi gjort ett urval, dessa finns samlade som bilaga men även beskrivna i texten. I uppsatsen har vi valt att lyfta fram sju interventioner; *Ljud och kontext*, *Urban Ljudterräng*, *Djur i Stadsrummet*, *Eftertankens Rytm*, *Tänka i Rörelser*, *Two in Transit* och *Måndag kl 15:00* (Hållbar Stad 2013). Interventionerna presenteras med en beskrivning och därefter våra egna reflektioner.

LJUD OCH KONTEXT

Bild 1.1 från film *Ljud och Kontext*

Beskrivning. *Ljud och Kontext* (Vimeo 2013) utformades och utfördes av Hanna och Sophia. Ljudet på en plats är med och skapar vår upplevelse av just den här platsen. I interventionen *Ljud och Kontext* (ibid) undersöks vad som händer när två ljudmiljöer skiftas och hur det påverkar vår ljudbild av platsen. Inspelningarna skedde på Möllevångstorget och Citytunnelns uppgång vid Triangelstationen i Malmö. Ljudet från en plats förflyttas till en annan och genom film och ljudupptagning leker vi med ljud och kontext. *Ljud och Kontext* (Vimeo 2013) är en reproduktion av en intervention från Sands guidebok A-Ö där den står vid namn *Vandringsinstruktioner*. I guideboken uppmanas läsaren att hitta nya sätt att utföra en så banal och vardaglig sak som att gå. Läsaren uppmanas att spela in ljuden från en promenad i sin vardagsmiljö och byta ljudet med någon som gjort detsamma och lyssna på den andre personens ljud i sin vardagsmiljö (Sand 2011:101).

Reflektion. Ljudet från Möllevångstorgets folktäta sorl och Bergsgatans trafikbrus, byttes med Triangelstationens Citytunneluppgång karaktäristiska ljud från högtalarsystemet som då och då meddelar avgångstiderna. Genom att ersätta en plats

ljudbild med en annan, försköts platsens karaktär och vi uppmärksammade platsernas ljud på ett annat sätt än vi vanligtvis gjorde. Det skapades en förvirring mellan vår visuella och auditoriella upplevelse av platsen när vi hörde att ljudet inte stämde överens med platsen vi befann oss på. Stundtals medförde förvirringen en känsla av obehag då det monotona suset från rulltrapporna i Citytunneluppgången ersattes med röster och trafik från Möllevångstorget. I filmen *Kontext on Vimeo* (Vimeo 2013) går det att ta sig upp för rulltrapporna i Citytunneluppgången utan något tillhörande ljud. I filmen *Ljud och Kontext on Vimeo* (Vimeo 2013) har vi bytt ut ljudet från Citytunneluppgången och ersatt det med ljudet från Möllevångstorget. De båda filmklippen visar hur ljudet kopplar till olika ljudmiljöer vi befinner oss i.

I våra lurar fick ljudet en tydligare aktörsroll i den nya kontexten. Då ljudet inte stämde överens med det vi såg uppmärksammades ljudet och platsen på ett annat sätt. Interventionen var en del i undersökandet av hur stor roll ljudet har för oss på en plats. Det blev ett sätt att lyfta fram ljudet från något som ligger i bakgrunden till en synlig aktör i situationen vi befann oss i och där ljudet hamnade i förgrunden. Den här interventionen synliggjorde inte bara vikten av ljudet i staden som är till för att varna eller kommunicera något, utan det synliggjorde även det vardagliga ljudet (en effekt av en aktivitet) som är med och påverkar oss.

Interventionen i dess struktur går att reproducera

genom att använda samma instruktioner och spela in ljudet på en plats och sedan byta ljudterrängen mot en annan ljudmiljö. Det som skiljer vår intervention från *Vandringsinstruktioner* är att vi kommunicerar det material vi fick fram av interventionen genom film. Det visuella mediet använder vi för att presentera och jämföra hur synen och hörseln kompletterar varandra när vi befinner oss på en plats.

Eftersom ljudterrängen är beroende av ljudet från människor och deras aktiviteter (som sker i stunden), platsen och dess utformning kommer resultatet att bli annorlunda om någon annan skulle utföra samma intervention. Då tiden kommer skilja sig, platsen kommer se annorlunda ut och även personen som utför interventionen.

Vi upplevde interventionen som en effektiv metod för att undersöka hur vi påverkas av platsens ljud. För oss var interventionen ett steg på vägen till att försöka förstå hur vi kan närma oss platsers ljud och undersöka hur ljudet påverkar oss. Interventionen fick oss att uppmärksamma ljudet och vår perceptionsförmåga. Det vi saknade med interventionen var att mer aktivt gå in och skapa en ljudterräng. I interventionen *Urban Ljudterräng* (Hållbar Stad 2013) undersökte vi hur den kroppsliga aktiviteten kan reproduceras och föras vidare på olika platser för att testa hur samma aktiviteter låter olika beroende på vilken plats de utförs på, men även hur vi som kroppar är beroende av platsen för att kunna utföra en viss aktivitet.

URBAN LJUDTERRÄNG

Beskrivning. Interventionen *Urban Ljudterräng* (Hållbar Stad 2013) utformades av Hanna och Sophia och utfördes tillsammans med 11 personer i LUR. I förväg togs det fram ett kartmaterial som deltagarna fick följa. Kartan är inte platsbunden utan kan användas i olika miljöer vilket gör att olika kroppsligheter kan aktivera olika typer av ljudterränger, beroende på vem som utför aktiviteten, var och när den utförs. Varje deltagare i experimentet fick var sin karta (bild 1.2) och olika startpunkter att utgå ifrån (bild 1.3 och 1.4). Kartan bestod av en rad aktiviteter istället för lokaliteter där aktören uppmanades att interagera och aktivera en plats. Kartan "tvingade" aktören att oavsett platsens förutsättningar utföra aktiviteterna som ibland blev omöjliga att utföra. Det i sin tur gjorde att aktören blev tvungen att improvisera och anpassa sig efter platsen och sina egna fysiska förutsättningar (exempelvis att inte kunna vissla eller att kunna gå igenom ett staket). Aktivitetskartan var ett hjälpmedel och ett sätt att upptäcka miljön som fick deltagarna att röra sig där de kanske aldrig brukar befinna sig.

Deltagaren skapade ett ljudspår vilket betyder att en annan person kan följa med i ljudspåren (som lyssnare) och ta del av platsen och dess ljudterräng, utan att fysiskt befinna sig där och på så sätt skapa en medvetenhet om hur platsen aktiveras och genom ljudet omkring och från aktiviteterna avgöra vilken typ av plats aktören befinner sig på. *Urban Ljudterräng* finns oredigerade på Sound Cloud (SoundCloud 2013) och ett

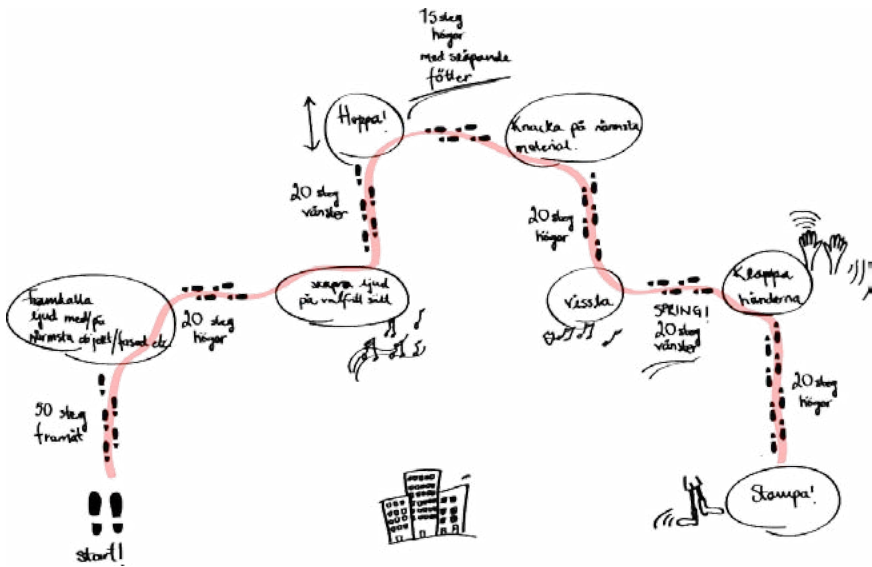
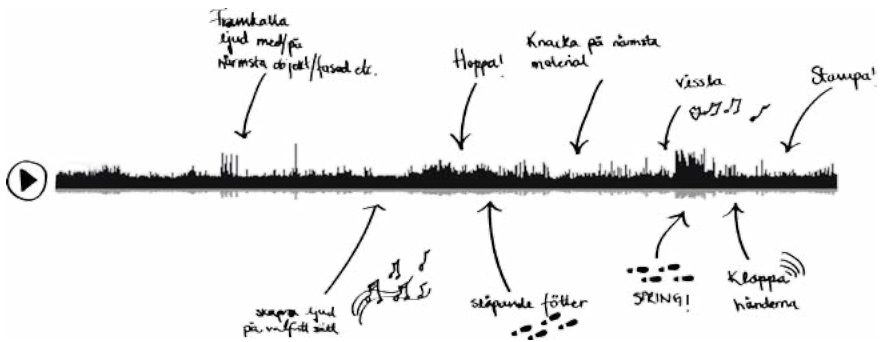

Bild 1.2 Urban Ljudterräng Aktivitetskarta

Ljudspår 1.2 Urban Ljudterräng på Kvarteret Plankan (SoundCloud 2013)

Bild 1.3 Kvarteret Plankan, med hornsgatan i ryggen, Stockholm

Bild 1.4 Mariatorget, med Hornsgatan i ryggen, Stockholm

redigerat ljudspår tillgängligt på Hållbar Stads hemsida (Hållbar Stad 2013). Redigeringen består av de olika inspelade ljudterrängerna i ett och samma ljudspår för att på så sätt tydliggöra de olika ljudterrängerna från plats till plats.

Lyssnartips. När du lyssnar på ljudspåret iklä dig rollen som aktör i interventionen. Lyssna, hör och upplev. Vilka aktiviteter sker runt dig? Vilka material omges du av? Hur är vädret?

Reflektion. Kartans aktiviteter tvingar aktören att ibland bryta mot de redan förutbestämda rörelsemönster som finns i staden, till exempel grusgångar eller cykelbanor. Oavsett platsens egenskaper fick varje deltagare hantera situationen eller hindret som uppstod efter egna förmågor och kroppens förutsättningar, till exempel att gå genom en häck, i en fontän eller över en bänk.

Varje person går in i en plats och aktiverar platsens ljud, antingen genom att knacka på närmsta material, hoppa, vissla eller stampa och på så sätt etablera en ljudterräng på platsen. Interventionen *Urban Ljudterräng* (Hållbar Stad 2013) är en beskrivning på en metodundersökning där deltagaren aktiverar en ljudterräng på en plats och lyssnaren får en möjlighet att iklä sig olika kroppsligheter genom den auditiva omgivningen. I interventionen omformas platsen med hjälp av en förutbestämd aktivitetskarta för att på så sätt bryta de rörelsemönster som finns på platsens genom att kroppen följer

kartans icke platsbundna aktiviteter. Genom kartan får kroppen ett nytt sätt att förhålla sig till platsen. En av deltagarna beskrev interventionen som befriande på så sätt att hon kunde hänge sig kartans aktiviteter och släppa sin egen kontroll. Hur platsen är planerad hamnade inte i fokus för deltagaren utan genom kartan kunde nya delar aktiveras.

Publika platser har alla sin karaktär och sin specifika rytm, Kvarteret Plankan och Mariatorget skiljer sig en del åt, Mariatorget har en mer publik karaktär till skillnad från Plankan som är omsluten och avskärmd av bostäder. I ljudspår 1.3 från Mariatorget (SoundCloud 2013) är det en större variation i ljudbilden, med mer omgivande ljud från människor och trafik. I ljudspår 1.2 från Plankan (SoundCloud 2013) får själva aktiviteten en viktigare roll eftersom platsen i övrigt är lugn. Innergårdens bebyggelse hjälpte även till att förstärka de aktiviteter som pågick här.

I de båda ljudspåren skedde likadana aktiviteter men precis som platserna såg visuellt annorlunda ut, varierade även ljudterrängen. Tidpunkten då interventionsstudierna utfördes var också med i skapandet av ljudterrängen. Beroende på vilken tid interventionerna utförs skapas olika ljudterränger. På Kvarteret Plankan utfördes en ombyggnation vid inspelningstillfället vilket medförde en högre ljudnivå. Ljudmiljön förändrades när vi satte igång inspelningen av interventionerna då dånet från byggarbetet pausade för en stund. Precis som interventionen påverkas av platsens kvaliteter, dess aktiviteter och

de kroppar som aktiverar platsen, så påverkas platsen, kroppen och aktiviteten av en tidlig aspekt. En ljudterräng uppstår beroende av stunden och de händelser som är på platsen just då, vilket gör att de inspelade ljudspåren kommer att se olika ut beroende på tid, plats och vem som utför den.

Interventionen handlar till stor del om varje människas interaktion med platsen. I varje ljudspår finns en huvudperson som förkroppsligar platsen och aktiverar ljudterrängen. I situationen sker möten med andra kroppsligheter, exempelvis mötet med en byggarbetare på Kvarteret Plankan i slutet av ljudspår 1.2 (SoundCloud 2013). I mötet blev det påtagligt att personen som följde kartan hade överträtt de arkitektoniska och sociala gränser som verkade på platsen då en av byggarbetarna meddelade att “ni kan inte bara gå in sådär”. I interventionen handlar det inte bara om kroppens möte med platsen och dess materialitet utan även om mötet med andra människor som samtidigt befinner sig på platserna, jämför ljudspår 1.2 med 1.3 (SoundCloud 2013). I de olika ljudspåren skiljer sig ljudbilden åt då Kvarteret Plankan var mer avskilt och privat (ett bostadskvarter) till skillnad från Mariatorget som är ett publikt torg med mer omgivande ljud och rörelse.

Från början hade vi tänkt låta deltagarna använda sig av en flöjt och aktivera ljud på plats med hjälp av den. Men för att inte styra deltagarna allt för mycket och att de skulle hindras av kartans direktiv valde vi att låta deras kroppar i större mån vara fria att själva tolka och i relation till deras omgivning

och deras egen kroppslighet, aktivera ljudet på platsen. Fokus hamnade på platsen och dess materialitet (och icke materialitet) i relation till vår rörelse istället för att tillföra nya objekt till platsen. Det viktiga i interventionen var att genom den egna kroppen och inte genom objekt, aktivera ljudterrängen.

I ljudspåret går det att höra vilket typ av underlag aktören befinner sig på, om det är grus, plattor eller gräs. Hur ljudet rör sig beror på platsens utformning, ljudet på en plats och hur det rör sig runt materialiteten. Ljudet kan ge oss information om vad det är för plats vi befinner oss på.

DJUR I STADSRUMMET

Beskrivning. Ulrika Jansson har utformat interventionen *Djur i Stadsrummet* (Hållbar Stad 2013). Under planeringsmötet och i idéfasen beskrevs interventionen som en undersökning i hur djur läser av olika rumsligheter med hjälp av ljud. Tanken med interventionen var att sända ut ljud för att se hur vi kan navigera och läsa av olika typer av rumsligheter med hjälp av detta. Vi (Hanna och Sophia) var inte med under inspelningen av interventionen och vår tolkning av *Djur i Stadsrummet* baseras på grundidén. Efter planeringsmötet utvecklades interventionen vidare och tog en annan riktning. Ljudspåret, tillsammans med Ulrika Janssons beskrivning, kommer att publiceras under våren 2013 i podcastserien (Hållbar Stad 2013).

Reflektion. Fladdermöss och delfiner läser av platser genom ekolokalisering, det vill säga med hjälp av högfrekventa ljud som skickas ut för att känna av rumsligheter (Naturhistoriska riksmuseet 2012). Vi kan precis som fladdermöss sända ut ljud för skapa en uppfattning om omgivande rumslighet. Genom att höra hur ljudet studsar mot den byggda miljön kan vi skapa en känsla av den rumsliga volymen och avgöra var vi befinner oss. Ljudet hjälper oss att lokalisera om vi befinner oss inomhus eller utomhus där exempelvis akustiken avslöjar en tunnel eller en kyrka. Med hjälp av ljudet kan vi även avgöra vilka material som omger oss, till exempel om vi går på grus, gräs eller klinkers. De olika ljud som kan sändas ut står som aktör i en situation då ljuden har den betydande rollen att navigera oss fram i stadsrummet.

Metoden är intressant i den mening då den medvetandegör (en annars ofta omedveten process) i vårt sätt att påverkas av ljudet när vi rör oss i den byggda miljön. Hur vi rör oss i den byggda miljön påverkas av många olika faktorer, ofta finns det inte tid till eftertanke om hur den byggda miljön påverkar oss. I följande intervention ligger fokuset på eftertanke och reflektion över platsen.

EFTERTANKENS RYTM

Beskrivning. *Eftertankens Ryt*m (Hållbar Stad 2013) utformades av Monica Sand. I interventionen undersöktes upplevelsen av platsen med en förskjutning av vår perception. Vi var deltagare i den här interventionen vilket gör att vår tolkning och reflektion färgas av vårt deltagarperspektiv. I interventionen ska deltagarna beskriva upplevelsen av platsen. I eftertanken om hur deltagarna upplever platsen skärps sinnen och deltagarna tvingas sätta ord på sina känslor och den subjektiva upplevelsen av platsen. Deltagarna fick som instruktioner att stanna, blunda, lyssna och beskriva noga vad som hördes. Det gjordes två inspelningar, dels en där deltagarna på egen hand reflekterade över platsen stillastående och dels med hjälp av en annan person promenera med ögonbindel.

Reflektion. Vi som deltagare i den här interventionen fick i uppgift att formulera och sätta ord på våra upplevelser. Vi människor känner en mängd olika saker, men genom att försöka sätta ord på våra känslor och upplevelser kan vi närma oss en förståelse för dessa. Orden hjälper oss även att filtrera, berätta och låta andra ta del av våra tankar.

Som vi tidigare har nämnt så kompletterar våra sinnen varandra, förlorar vi något av våra sinnen så kompenserar kroppen med att förstärka något annat sinne. Blesser och Salter beskriver att det endast krävs en kort tid med ögonbindel för att vi ska uppleva en förändring av den rumslighet vi befinner

oss på och de objekt vi omges av (Blessner & Salter 2009:48). Synskadade personer kan ofta bara genom att komma in i ett rum känna av hur stort det är då de har en utvecklad förmåga att lokalisera var ljud kommer ifrån och genom ljudets rörelse i rummet avgöra volym eller vilken typ av plats de befinner sig på.

I interventionen bar vi en ögonbindel och innan vi började spela in fick vi tid på oss att reflektera och tänka efter över hur platsen upplevdes för att vänja oss vid den förändrade kroppsligheten (att inte kunna se). Vi uppmärksammade hur ljudet förändrades med vår “nya” kroppslighet. Vi upplevde att ljudet i vår omgivning blev tydligare. Vår auditoriella perceptionsförmåga förändrades från *höra* (passivt lyssnande) till att *lyssna* (uppsöka ljudets härkomst och vad som orsakade det) och *uppfatta* (medvetet lyssnande på ljudets kvaliteter och platsens ljudbild i helhet). När vi kände oss redo att spela in startades inspelningsutrustningen och våra reflektioner spelades in. Genom att (försöka) sätta ord på upplevelsen av en plats kan ens tankar filtreras och delas med till andra. Hur känns det att till exempel att vara Ricardo Atienza Badel på just den här platsen? Ricardo som arkitekt, forskare och så vidare. Hur tas platsen i bruk genom hans kroppslighet?

När någon berättar om sin upplevelse av en plats får vi muntligt lyssna på vad en aktör känner här och nu. I ljudspåret lämnar reflektionerna plats för mellanrum och för tolkningar av lyssnaren. Dessa mellanrum lämnar utrymme för platsens

ljud att träda fram och möjliggör även för en egen tolkning av lyssnaren. I ljudspåret sker en typ av förhandling om hur platsen är och hur den upplevs.

Under interventionen upptäckte vi att det var svårt att beskriva platser och sätta ord på vad vi tyckte och tänkte i stunden. Blesser och Salter skriver att det finns kulturella skillnader i hur vi upplever platser eftersom olika kulturer har olika sätt att språkligt beskriva sin omgivning. De tar de upp forskaren Benjamin Lee Whorf som beskriver att språket influerar hur vi upplever platser precis som vår upplevelse av platser påverkar språket (Blesser & Salter 2009:50). Det var svårt att sätta ord på vår upplevelse av att höra en plats och samtidigt i stunden förklara platsen utifrån vår perception. Det fanns ingen tid till reflektion i och med att ljudet skedde samtidigt som omgivningen passerade förbi. Vi reflekterade över att ljudet i den urbana miljön ofta är överraskande och det finns ingen tid till en medveten reflektion och reaktionen i situationen. Vi påverkas av ljudet men det var svårt att förstå hur och varför det påverkar oss.

Från att beskriva platsens ljud och hur det påverkade oss undersökte vi i interventionen *Tänka i Rörelser* (Hållbar Stad 2013) att aktivera ljud genom att röra oss i takt med utformningen av olika platser.

TÄNKA I RÖRELSER

Ljudspår *Tänka Rörelse* (Hållbar Stad 2013)

Beskrivning. Interventionen *Tänka i Rörelser* (Hållbar Stad 2013) utformades av Johanna Byström. Vi tillsammans med ett antal deltagare i LUR var med i utförandet. Johanna är dansare och har i sin utformning av interventionen lekt med tanken att gestalta dansen och rörelsen på en plats annat än visuellt. Hon vill undersöka kroppens relation till olika platser men även andra människor på platsen. I rörelse tvingar platsen och dess förutsättningar oss till anpassning. Medvetet eller omedvetet fick vi tänka i aktiverandet av platsen. Johanna utförde en improviserad koreografi där vi som deltagare fick imitera hennes rörelser på platsen. Interventionen utfördes dels på Sergels Torg och även Kvarteret Plankan i Stockholm. Ljudspåret är en ihopredigering av de båda platserna.

Reflektion. Kroppen förhåller sig och måste anpassa sig till omgivningen. Platsen styr vår kropp, kroppen anpassar sig efter platsen och vi får improvisera beroende på platsen och dess materialitet. Platsen kan stödja eller stävja en viss aktivitet.

Genom en koreografi skapade vi en viss rytm då vi

tillsammans utförde en och samma aktivitet. I ljudspårets rytm etableras en förståelse för vad platsen är och hur den aktiveras vilket i sin tur sätter ramen för hur vi upplever den. Interventionen lyfter fram hur en och samma koreografi kan te sig olika beroende på vilken kroppslighet som utför den och var den utförs. I ljudupptagningen blev det genom deltagarnas andning, tydligt var och när kroppen måste anstränga sig för att ta sig an en plats. Sergels Torg i Stockholm har en öppen yta och dess relation till både Kulturhuset och tunnelbanan gör platsen till ett nav och en cirkulationsplats i Stockholm. Sergels Torg med dess centrala läge skiljer sig en del från Plankan. Plankan är som en ficka, avskärmad från den trafikerade Hornsgatan och bortkopplad från stadens puls.

I relationen mellan aktiviteten, kropparna som utförde aktiviteten och platsen, skapades terrängen. Ljudet av fotsulorna, som släpades mot platsens underlag, strök över gruset och klampade i trapporna, uppkom som en effekt av aktiviteten. I ljudspåret skapas en rytm av att flera personer simultant utför samma aktiviteter.

I interventionen förstärks hur ljudet från våra kroppar inte bara är en effekt i stadens terräng utan även en aktör och en medskapare som påverkar och påverkas av den urbana ljudterrängen. Från ljudet av våra kroppar som aktiverar en plats i *Tänka i Rörelse* undersöks i interventionen *Two In Transit* en terräng som uppstår i en transport på cykel genom stadens variationer (Hållbar Stad 2013).

TWO IN TRANSIT

Beskrivning. Interventionen *Two In Transit* (Hållbar Stad 2013) utformades av Eduardo Abrantes. Vi deltog inte under inspelningen utan våra reflektioner baseras på hans beskrivning och det färdiga resultatet. Eduardo beskriver interventionen som ett konstnärligt experiment. Han menar att ljudspåret låter lyssnaren få följa med på en cykeltur genom den varierande omgivningens akustik. Två personer interagerar, diskuterar och sjunger i transporterandet genom Stockholms skiftande urbana (ljud)landskap, på cykel, kämpades med att hitta en stämma i harmoni. Deras egna fysiska förmåga och balansen mellan distraktion och koncentration i relation till ljudet i det publika rummet. *Two In Transit* (ibid) bjuder in till en möjlighet till att låta lyssnaren vara en del av ljudet och utmaningen med aktörernas kroppsliga och omgivningens akustiska instabilitet och variation.

Reflektion. När vi förflyttar oss i och genom stadsrummet sätts våra kroppar på spel och måste ständigt uppmärksamma och anpassa sig efter de situationer som uppstår i stunden. Aktiviteten att cykla, en till synes banal och vardaglig aktivitet är något de flesta gör för att transportera sig från en punkt till en annan genom staden. Materialiteten som krävs i utförandet av aktiviteten; två trampor, en sadel, ett styre, två hjul och tekniken; pedalernas rotation, däckens kontinuerliga snurrande, tar cyklisten framåt. I stadens landskap anpassar cyklisten hasti-

ghet, tempo och rytm.

I relationen mellan cykeln, den kropp som cyklar och platsens topografi påverkas aktörens fysiska ansträngning. I ljudspåret synliggörs hur och var aktörens röst måste anstränga sig, tappa fokus och återfår fokus. Rösten, genom sången, berättar inte bara att de två deltagarna framförhandlar och försöker anpassa varandras röster till varandra, utan att de även måste anpassa sin egna kroppsliga förmåga i relation till platserna de transporteras igenom. I relationen mellan rösterna i inspelningen, platserna som passeras och de kroppar som cyklar uppstår en terräng. Lyssnaren får uppleva de olika platsernas variationer och höra hur rösterna ansträngs och aktiviteten påverkas. Genom transporten följer terrängen med genom stadsrummet och måste hela tiden omförhandlas i relation till platsernas egenskaper och förutsättningar. Det sker hela tiden ett utbyte mellan de två rösterna i dialog men även de två rösterna i förhållande till platsens förutsättningar.

I nästa intervention undersöks platser också här i förhållande till rösten men vi går ifrån kroppar i rörelse till kroppar kopplade till *ett* specifikt rum i en urban kontext.

MÅNDAG KL. 15:00

Ljudspår *Måndag kl. 15:00* (Hållbar Stad 2013)

Beskrivning. Sara Franceschi, sångerska och skådespelerska utformade interventionen *Måndag kl. 15:00* (Hållbar Stad 2013). Vi deltog inte under utförandet utan vår reflektion baseras på författarens beskrivning och ljudspåret. Sara beskriver interventionen som en sångimprovisation för sju röster, där gruppen går från bunden form till de uttryck som de hittar intuitivt, i relation till varandra och platsen. Den första tonen i ljudspåret börjar deltagarna att ta samma ton som den varnings och informationssignal som prövas fyra gånger per år vid måndag kl. 15:00. Tonen brukar kallas för Hesa Fredrik.

Lyssnartips. Passande tillfälle att lyssna på detta stycke är i skymning eller dimma eller precis när det slutat regna (lukta gärna på regnvåt asfalt om du befinner dig utomhus och lyssnar).

Reflektion. Interventionen använder sången som ett medel att undersöka akustiska rum i staden. Ett rums akustik kan hjälpa till att förstärka röststyrkan. Med hjälp av platsens akustik ges rösterna stöd. Flera människor håller en och samma ton under en längre stund i upprepade sekvenser där omgivningens materialitet är med

och stödjer aktiviteten. Att göra sin röst hörd i staden är inte alltid helt enkelt. Jämför vi den här interventionen med föregående intervention *Two in Transit* handlar den *Two in Transit* till stor del om aktörerna som utför aktiviteten och deras relation till de olika platserna (Hållbar Stad 2013). I *Måndag kl. 15:00* (ibid) blir sången inte enbart en angelägenhet för de deltagande. Ljudet som uppstår i relation till kropp plats och aktivitet, tar större plats och omvandlas till att i större grad påverka de människor som rör sig genom Blå gången på Slussen. Den unisona tonen får oss att associera till varningsljud och signaler som finns på olika platser i stadsrummet, strategiskt ditplacerade för att kommunicera och varna för något. Kommunikativa ljud kan vara allt ifrån ord och samtal med människor. Det kan även ha som uppgift (som tidigare nämnt) för att varna eller uppmärksamma. Exempelvis sirener från utryckningsfordon eller kyrkklockor vid inringning av ceremonier.

Den valda platsen där interventionen utfördes står som en slags naturlig högtalare för aktiviteten. Den ljudterräng som aktiveras tar plats och överröstar den för tillfället lugna ljudmiljön. *Måndag kl. 15:00* (ibid) är som ett utropstecken i stadens annars ogenomträngliga ljudmiljö. I mellanrummet mellan rösternas ianspråktagande av platsen går det att höra vad som händer runt omkring, tunnelbanan som åker förbi och människor som rör sig igenom Slussen och Blå Gångens akustiska ljudmiljö.

KAPITEL 5

REFLEKTION OCH METODUTVECKLING

I uppsatsen har vi diskuterat att människan inte enbart är en fysisk kropp med dess konturer och mått som upptar en plats, utan det är genom våra sinnen som vi skapar en subjektiv tolkning av platsen. Tolkningen baseras på individens kroppsliga erfarenheter och står i relation till omgivningen. Vi som individer upplever omgivningen i relation till det som pågår. Omgivningen, det som finns och sker där, är i samspel med oss som befinner oss på platsen. Vår upplevelse skapas i relation till våra kroppsliga erfarenheter och det som omger oss.

Ljudet blev en ingång för vår uppsats att undersöka metoder för att synliggöra olika kroppsligheter i aktiverandet av platser. Beroende på vilken kroppslighet som tar sig an en plats får ljudet olika roller, dels som en effekt av ett användande men även där ljudet är med och producerar upplevelser, användanden och aktiviteter.

För att beskriva relationen mellan ljudet i staden, oss som kroppar och de platser vi befinner oss på, eller transporterar oss genom, har vi använt oss av terräng och ljudterräng. När ljudet är en aktör och medskapare i de situationer som uppstår i den byggda miljön uppstår ljudterräng. I de terränger som produceras synliggörs relationen mellan arkitekturen med dess gränsdragningar och hur vi som kroppar på plats kan omformulera och testa stadens befintliga ramverk. Nilsson skriver att

terrängen inte går att skapa genom arkitektens gränsdragningar. Gränsdragningarna som skapas i utformandet av den byggda miljön kan skapa förutsättningar för olika terrängar att uppstå (Nilsson 2010:203). Det finns en svårighet med att bygga städer utifrån människans kropp och dess olika kroppsligheter. Nilsson menar att trots arkitektens förenklade förhållande till kroppen behöver det i sin tur inte betyda att dennes arkitektur har det (ibid). Nilsson skriver att arkitektens materiella egenskaper är med och skapar olika kroppsliga betydelser (oavsiktligt eller avsiktligt) (ibid). Ofta utvecklas standarder efter de normer som finns i staden om hur vi människor fysiskt tar oss an den byggda miljön, men dessa normer och regler är under ständig omförhandling i relation till vårt användande. Det är komplext att etablera flera varierande kroppar inom arkitekturdisciplinens sätt att hantera arkitektur. Nilsson menar att svårigheten i att möjliggöra för flera terrängar att uppstå är att hitta ingångar som tar itu med det här även om det så handlar om analyserandet eller gestaltandet av arkitektur (ibid). Det krävs metoder för att hitta sätt att planera städer där variationen och komplexiteten inte ses som ett hinder.

Vi tror att det är viktigt att arbeta med aktiva metoder som kan undersöka denna subjektiva relation till platser för att skapa nya erfarenheter och perspektiv på den byggda miljön. Enligt Atienza Badel och Sand handlar den konstnärliga forskningen om att hitta praktikbaserade metoder för att gestalta och undersöka forskningsfrågor. De menar att i en praktikbaserad

forskning blir det viktigt att som forskare fortsätta befinna sig i situationer där forskaren som subjekt blir en del av det kollektiva och inte står utanför som enskilda individer (Atienza Badel och Sand 2012:153). Genom att utveckla metoder där forskaren befinner sig i dagliga situationer och gör subtila förändringar, kan en ökad medvetenhet och förståelse för den urbana komplexiteten skapas (Atienza Badel och Sand 2012:153). Enligt Atienza Badel och Sand är styrkan med den praktikbaserade forskningen att forskaren blir en del av de dagliga situationerna (Atienza Badel och Sand 2012:154). Sand menar att det inte enbart går att läsa och skriva om staden, utan vi behöver befinna oss i den (Sand 2009:48). Genom att befinna sig i staden skapas ljudbilder av ljudmiljön som är tolkningar av det som pågår. Tolkningen och därav upplevelsen kopplar till våra tidigare kroppsliga erfarenheter.

Blessner och Salter skriver att upplevelsen av en plats per definition är en privat angelägenhet och genom att sätta ord på det kan andra få tillgång till den subjektiva upplevelsen (Blessner & Salter 2009:50). Atienza Badel och Sand menar däremot att de subjektiva upplevelserna av en plats alltid står i relation till en situation och till det gemensamma (Atienza Badel och Sand 2012). Till exempel hade vi aldrig kunnat skriva den här uppsatsen utan de relationer som har etablerats på vägen, de referenser vi har använt och de situationer som vi har befunnit oss i. I interventionen *Eftertankens Rytim* (Hållbar Stad 2013) då vi fick i uppgift att beskriva vår upplevelse

av platsen, blev det tydligt att våra beskrivningar formades av kontexten vi befann oss i och inte som något fränkopplat. Sand skriver i sin avhandling *Konsten att Gunga* (2008) att förhållandet mellan kropp och plats är en fråga hur vi fysiskt är lokaliserade men även *hur* och *på vilket sätt* vi närmar oss platsen genom våra sinnen och med vår kropp (Sand 2008:103). Våra beskrivningar som formades av kontexten vi befann oss i berodde inte bara på att vi befann oss på den specifika platsen utan hur vi aktiverade platsen (om vi stod stilla eller gick).

Med hjälp av interventionerna synliggjordes olika kroppsliga erfarenheter i anspråkstagandet av platser. Interventionerna var även till hjälp att sätta de valda begreppen i verket för att undersöka ljudets roll i stadsrummet. Interventionerna beskriver specifika situationer som uppstår i stunden vid utförandet. Genom interventionerna lyfts människans sinnen och kroppar fram för att undersöka människans relation till och upplevelsen av den byggda miljön. I interventionerna undersökte vi även de ljudbilder och ljudterränger som skapades.

Interventionerna som utförts i LUR skapar ett lyssnarperspektiv där lyssnaren kan närma sig en plats genom det ljud som uppstår mellan den rörelse som sker på platsen i relation till dess utformning. Ljudspåret kan vara till hjälp att genom lurarna uppleva stadsrummet utifrån ett lyssnarperspektiv och ytterligare en kroppslighet. Genom ljudspåren tillgängliggörs undersökningarna för personer utanför projektet. Lyssnaren behöver inte vara insatt eller förstå olika teorier eller

begrepp som interventionerna undersökte, utan bara genom att lyssna kan denne ta till sig ljudspåren och bli en del av ljudundersökningarna. I och med att interventionerna utfördes i vardagliga situationer kan lyssnaren känna igen sig och sätta sig in i situationerna och eventuellt själva ge sig ut och undersöka ljudet i staden. Ljudspåren gör det möjligt för en lyssnare att ta del av forskningsmaterialet och skapa sig en egen upplevelse av platsen. Genom ljudupptagning som dokumentationsform kan lyssnaren ta del av en annans kroppsliga ianspråktagande av en plats.

I interventionen *Urban Ljudterräng* (Hållbar Stad 2013) skulle det vara intressant att ta fram en aktivitetskarta med tydligare aktiviteter som kopplar till en vardaglig aktivitet. Genom att exempelvis fokusera på en aktivitet såsom cykling, promenad eller löpning kan vi förflytta oss genom stadens variation som i sin tur påverkar ljudbilden. Om vi utgår i från ett vardagligt användande av en plats kan det bli lättare för en lyssnare att förstå och jämföra bruket med deras egna erfarenheter. Det i sin tur skulle tydliggöra och förstärka vår rörelse på en plats och hur olika platser påverkar oss på olika sätt. Vad som också skulle vara intressant att utveckla är att låta personer med varierande funktionaliteter följa en aktivitetskarta. Vilket kan medvetandegöra hur relationen mellan kroppen och platsens materialitet hindrar eller skapar förutsättningar för dessa kroppars aktivitet och förflyttningar i och genom stadsrummet.

Interventionerna som har utförts har gett oss insikter

som hjälpt oss att vidareutveckla och pröva användbarheten i interventionen *Urban Ljudterräng* (Hållbar Stad 2013). Detta har lett fram till två metoder som skulle kunna tillämpas inom utbildning eller stadsbyggnadspraktiken för att lyfta fram och diskutera ljudets olika roller i den byggda miljön. Metoderna kan vara ett sätt att synliggöra vilka typer av åtgärder som behöver genomföras i hanterandet av platsers ljudterränger. Det vi vill att metoderna ska lyfta fram är ljudets kvalitet utifrån olika människors upplevelser och relationer till platsen de befinner sig på istället för att låta decibeltal styra utformandet av platser. De två förslagen på metoder är *Orientering i Ljudterrängen* och *Imitera och improvisera*.

ORIENTERING I LJUDTERRÄNGEN

Orientering i Ljudterrängen är en vidareutveckling av *Urban Ljudterräng* (Hållbar Stad 2013). I interventionen *Urban Ljudterräng* (ibid) följer deltagarna en i förväg bestämd aktivitetskarta. I interventionen *Orientering i Ljudterrängen* skapar deltagaren en egen aktivitetskarta baserad på platsens ljudmiljö.

Orientera innebär att med en karta (och eventuellt en kompass) hitta en väg genom obekant mark. I *Orientering i Ljudterrängen* ska deltagaren förflytta sig genom staden under utsatt tid. Det finns ingen given sträcka utan deltagaren väljer väg baserat på de ljud de tycker är intressanta på vägen. Ljudet som aktör styr deltagaren från A till B. *Orientering i Ljudterrängen*

går ut på att navigera sig fram i staden, gåendes. I transporterandet mellan de två punkterna spelas de ljud in som styr deltagaren. De insamlade ljuden blir en ljudbank över sträckan som har gåtts för att på så sätt skapa en egen ljudkarta över ljudterrängen.

Metoden *Orientering i Ljudterrängen* skulle kunna genomföras inom utbildning eller stadsbyggnadspraktiken men även som en databaserad ljudkarta, exempelvis som en applikation i en smartphone, med olika kroppsliga erfarenheter och beskrivningar på hur platser låter. Ljudkartan kan uppmärksamma olika platser med hjälp av ljudet där personer kan dela med sig av sina erfarenheter. Syftet med att skapa sig en egen karta baserad på aktiviteter och kroppsliga erfarenheter av platser kan vara ett sätt att gå från en kroppslig erfarenhet (av exempelvis en ljudmiljö) till en karta där andra kan få ta del av dessa berättelser om stadsrummet (kopplat till dess ljudmiljö).

Kartor är något de flesta känner till och har en relation till. Det finns något intressant med att utveckla kartans olika betydelser för olika typer av kroppsligheter. Kartan blir ett kommunikationsmedel för att kommunicera olika kroppsliga erfarenheter av platser och ett sätt att lyfta fram en plats olika lager av användanden och upplevelser. Metoden gör det möjligt att parallellt som vi undersöker ljudet utvecklar kartor baserade på stadens ljud i mötet mellan kropp, aktivitet och plats.

Inför.

Tid

Antal deltagare

Medtag.

Ljudupptagningsutrustning

Efter.

Hur upplevdes sträckan?

Hur påverkades du av ljudet?

Vad hade ljudet för olika roller under orienteringen?

Har ljudet haft en aktörsroll?

Hur ser respektive deltagares ljudbank över sträckan ut?

Går det att diskutera stadens utformning och urbanitet genom ljudet? Hur kopplar de samman?

Vad säger ljudet om platsens infrastruktur, mötesplatser eller det offentliga rummets utformning och användning?

IMITERA OCH IMPROVISERA

Iklä dig olika kroppar, aktivera och sätt staden på spel. Skapa en ordbank för ljud.

Interventionen *Imitera och Improvisera* är även den en vidareutveckling av *Urban Ljudterräng* (Hållbar Stad 2013) där vi försätter oss i olika kroppar och undersöker stadsrummet i rörelse. Imitera syftar på att deltagaren ska imitera en annan kropp och sedan låta den nya kroppsligheten improvisera efter de situationerna som uppstår. I stadsrummet ska personer närma sig platser genom olika kroppars sätt att röra sig i stadsrummet, till exempel med barnvagn, rullstol, i högklackat, springa, cykla eller gå i sällskap med någon iförd ögonbindel. Deltagaren iklär

sig olika kroppsligheter för att undersöka hur vår förmåga att lyssna, höra, uppfatta och förstå stadsrummet förändras genom vår förändrade transport (hastighet) och kroppslighet. Under den improviserade vandringen ska deltagarna anteckna spontana ord och associationer som dyker upp på vägen.

Inför.

Tid

Antal deltagare

Plats

Medtag.

Penna och papper för att kunna göra spontana anteckningar.

Diverse attribut baserade på vilket transportsätt (rullstol, högklackat eller barnvagn).

Efter.

Jämför dina ord med de andra deltagarnas, vad som uppmärksammades?

Går det att översätta ljud till ord?

Hur skiljer sig era upplevelser åt?

Vad berättade ljudet för er?

Hur upplevs stadsrummet iförd annan kroppslighet?

Att i staden sätta sin egen kropp på spel på spel som en del i de vardagliga aktiviteterna är egentligen inget nytt. Vad som är intressant är att inom forskning inta ett aktivt perspektiv och inte en observatörsroll för att på så sätt kunna sätta sig in i olika situationer och tillgängliggöra forskning om stadsrummet. Eftersom vi tar in staden genom våra sinnen är det viktigt att hitta metoder för att undersöka hur dessa skulle kunna vara med som en aktiv del i framförhandlandet av den byggda miljös utformning. Med den konstnärliga forskningen kunde vi gestalta och kroppsliggöra begrepp genom att sätta de i verket i olika situationer i staden. Med ljudterräng har vi inte bara kopplat ljudet till den byggda miljön utan även gjort det till en aktiv del i vårt användande och i vår kroppslighet. Ljudterrängen har hjälpt oss i sökandet efter ljudets roll i aktiverandet av stadsrummet, där ljudet som aktör är med och påverkar vår upplevelse. Genom ljudterrängen ser vi ljudet som en aktiv del i den byggda miljön och hos oss människor och inte som ett enskilt fenomen frånkopplat den byggda miljön.

STUDENTENTS LJUDTERRÄNG

Precis som människor har sin subjektiva bild av staden och upplever den baserad på hur de tar den i besittning, så skapar vi som studenter vår bild av en situation genom att aktivera platser och sätta oss in i olika situationer. Genom vår upplevelse tolkar vi och drar slutsatser som vi annars inte hade kunnat göra om vi inte varit en aktiv del av vår omgivning. Genom att sätta våra kroppar på spel kan vi försöka skapa en förståelse av platser. Vi som kroppar är del i olika typer av kroppsligheter. Vi som skrivit den här uppsatsen är båda studenter, kvinnor, en av oss en hängiven cyklist, den andre en dedikerad musiker. I skrivandets stund del i skaran människor som har brutit en arm respektive stukat nacken. Vilken kroppslighet vi befinner oss i (väljer att befinna oss i) påverkar hur vi tar oss an vårt kandidatarbete och kanske även hur vi närmar oss forskningsfrågorna. Vilket i sin tur även påverkar hur vi upplever vägen till examination och även hur vi kommunicerar våra tankar till läsaren.

I uppsatsen har vi lyssnat på varandra, andra och på staden. Vår väg till examination har varit slingrig, vi har tagit två steg framåt, stått stilla, stött på återvändsgränder och gått vilse i ljudterrängen. Vad vi har lärt oss på vägen är att gå vilse inte enbart behöver betyda att gå fel. Att gå vilse är att upptäcka nya saker, att våga gå på okänd mark och lyssna på okända ljud. Genom interventionerna har vi inte bara lyssnat på ljudterrängen utan även aktiverat den. Uppsatsen har delvis handlat om konsten att lyssna, att försöka förstå staden

och oss människor utifrån dess ljudterränger. Arbetet har varit en process som har pågått, fortfarande pågår och kommer att pågå. Med det avslutar vi vår resa genom kandidatarbetet och går vidare med insikten om att genom imitation lär vi oss och genom improvisation utvecklar vi oss och med insikten om att våga gå vilse.

➤Hanna Lantz & Sophia Sundqvist

KÄLLFÖRTECKNING

LITTERATURKÄLLOR

- Atienza Badel, R. och Sand, M. (2012). *Playing the space - Resonance, improvisation, variations of urban ambiences*. Ambiances in action / Ambiances en acte(s) - International Congress on Ambiances, Montreal, Montreal. Canada
- Blessner, B. och Salter, L-R. (2007). *Spaces Speak, Are you Listening? Experiencing Aural Architecture*. MIT Press. Cambridge.
- Debord, G. (1956). *Theory of the Dérive. Les Lèvres Nues #9* (Paris, November 1956). Reprinted in *Internationale Situationniste #2* (Paris, December 1958).
Translated by Ken Knabb.
- Debord, G. (1957). *Report on the Construction of Situations and on the International Situationist Tendency's Conditions of Organization and Action*.
Internationale Situationniste #1. Paris. Translated by Ken Knabb
- Gomer, E., Niéto-Ericsson, F. och Åberg, G. (1983). *Prismas moderna Franska ficklexikon* (1983) Prisma.
Malung.
- Hellström, B. (2011). *Slow Sound Art - modell för hållbara ljudinstallationer*. Forskningsrapport i Vetenskapsrådets årsbok *Form och färdriktning*

*strategiska frågor för den konstnärliga
forskningen.* Vetenskaprådet/Swedish Research
Council: 176-201

Nilsson, E. (2010). *Arkitekturens kroppslighet. Staden som
terräng.* Lunds Tekniska Högskola. Lund.

Pallasmaa, J. (1996). *The eyes of the skin,
Architecture and the senses, Polemics.* Academy edi
tion. London.

Sand, M. (2011). *Gå vilse med punktlighet och precision.*
Arkitekturmuseet. Växsjö.

Sand, M. (2008). *Konsten att gunga.*
Kungliga Tekniska Högskolan. Stockholm.

Sand, M. (2009). *Metod - om att gå tillväga.* Forskningsrap
port i Vetenskapsrådets årsbok KFoU 2009 *Konst
och forskningspolitik – konstnärlig forskning inför
framtiden.* Vetenskaprådet/Swedish Research Coun
cil: 45-59

Zardini, M. (2005). *Sense of the City:
An Alternate Approach to Urbanism.*
Canadian Centre for Architecture and
Lars Müller publishers. Québec.

INTERNETKÄLLOR

Delegationen för Hållbara städer. (2010). *Hållbara städer
100 år ljud.* <www.hallbarastader.gov.se>
(Hämtad den 8/4-13)

- Hållbar Stad. (2013). *Levande urban radio - Hållbar Stad*.
<www.hallbarstad.se/blogs/38-lur-levande-urban-radio> (Hämtat den 13/3-13)
- Nationalencyklopedin. (2013). *Rörelse*
<www.ne.se/rörelse/298119> (Hämtat den 19/3-13)
- Naturhistoriska riksmuseet. (2012). *Fladdermöss - Naturhistoriska riksmuseet*.
<www.nrm.se/faktaomnaturenochrymden/djur/daggdjur/fladdermoss.169.html>
(Hämtat den 13/5-13)
- Playing the Space. (2012). *Playing the Space by Monica Sand and Ricardo Atienza*.
<www.playingthespace.wordpress.com>
(Hämtat den 13/3-13)
- SoundCloud. (2013). *urban sound terrain's stream on Sound Cloud - Hear the world's sounds* <www.soundcloud.com/urbansoundterrain> (Hämtad den 26/5-2013)
- Sveriges Arkitekter. (2010). *Med öra för RUMMET*.
<www.arkitekt.se/s55335>
(Hämtad den 15/3-13)
- Vimeo. (2013). *Ljud och Kontext on Vimeo* <www.vimeo.com/66951407> (Hämtad den 25/5-13)
- Vimeo. (2013). *Kontext on Vimeo* <www.vimeo.com/66965945> (Hämtad den 25/5-13)

BILDER

Bild 1.1 Ljud och Kontext: Egen

Bild 1.2 Urban Ljudterräng Aktivitetskarta: Egen

Bild 1.3 Kvarteret Plankan, Stockholm: Monica Sand

Bild 1.4 Mariatorget, Stockholm: Monica Sand

Omslagsbild: Eget fotografi

BILAGA 1

LJUDUNDERSÖKNINGAR

LJUD OCH KONTEXT

Idégivare. Hanna Lantz och Sophia Sundqvist

Plats. Citytunneluppgången vid Triangelstationen och Möllevångstorget, Malmö

Datum/ tid på dagen. Fredagen den 22 mars 2013, eftermiddag/kväll.

Väderlek. Molnigt, +/- 0 grader

Antal deltagare. 2

Medverkande. Hanna Lantz och Sophia Sundqvist

Beskrivning. *Ljud och Kontext* (Vimeo 2013) utformades och utfördes av Hanna och Sophia. Ljudet på en plats är med och skapar vår upplevelse av just den här platsen. I interventionen *Ljud och Kontext* (ibid) undersöks vad som händer när två ljudmiljöer skiftas och hur det påverkar vår ljudbild av platsen. Inspelningarna skedde på Möllevångstorget och Citytunnelns uppgång vid Triangelstationen i Malmö. Ljudet från en plats förflyttas till en annan och genom film och ljudupptagning leker vi med ljud och kontext. *Ljud och Kontext* (Vimeo 2013) är en reproduktion av en intervention från Sands guidebok A-Ö där den står vid namn *Vandringsinstruktioner*. I guideboken uppmanas läsaren att hitta nya sätt att utföra en så banal och vardaglig sak som att gå. Läsaren uppmanas att spela in ljuden

från en promenad i sin vardagsmiljö och byta ljudet med någon som gjort detsamma och lyssna på den andre personens ljud i sin vardagsmiljö (Sand 2011:101).

URBAN LJUDTERRÄNG

Idégivare. Hanna Lantz och Sophia Sundqvist

Plats. Kvarteret Plankan (omgivet av Hornsgatan, Varvsgatan, Lundagatan och Kristinehovsgatan) och Mariatorget, Hornsgatan, Stockholm

Datum/tid på dagen. Onsdagen den 10 april 2013, förmiddag och eftermiddag.

Väderlek. Sol, +5 grader.

Antal deltagare. 11.

Medverkande. Eduardo Abrantes, Ricardo Atienza Badel, Niklas Billström, Johanna Byström, Nina Hällgren, Ulrika Jansson, Hanna Lantz, My Lindh, Monica Sand, Jenny Simm, Sophia Sundqvist.

Teknik: Soundman mikrofon headset.

Beskrivning. Interventionen *Urban Ljudterräng* (Hållbar Stad 2013) utformades av Hanna och Sophia och utfördes tillsammans med 11 personer i LUR. I förväg togs det fram ett kartmaterial som deltagarna fick följa. Kartan är inte platsbunden utan kan användas i olika miljöer vilket gör att olika kroppsligheter kan aktivera olika typer av ljudterrängar, beroende på vem som utför aktiviteten, var och när den utförs. Varje deltagare i experimentet fick var sin karta (bild 1.2) och olika startpunk-

ter att utgå ifrån (bild 1.3 och 1.4). Kartan bestod av en rad aktiviteter istället för lokaliteter där aktören uppmanades att interagera och aktivera en plats. Kartan “tvingade” aktören att oavsett platsens förutsättningar utföra aktiviteterna som ibland blev omöjliga att utföra. Det i sin tur gjorde att aktören blev tvungen att improvisera och anpassa sig efter platsen och sina egna fysiska förutsättningar (exempelvis att inte kunna vissla eller att kunna gå igenom ett staket). Aktivitetskartan var ett hjälpmedel och ett sätt att upptäcka miljön som fick deltagarna att röra sig där de kanske aldrig brukar befinna sig.

Deltagaren skapade ett ljudspår vilket betyder att en annan person kan följa med i ljudspåren (som lyssnare) och ta del av platsen och dess ljudterräng, utan att fysiskt befinna sig där och på så sätt skapa en medvetenhet om hur platsen aktiveras och genom ljudet omkring och från aktiviteterna avgöra vilken typ av plats aktören befinner sig på. *Urban Ljudterräng* finns redigerade på Sound Cloud (SoundCloud 2013) och ett redigerat ljudspår tillgängligt på Hållbar Stads hemsida (Hållbar Stad 2013). Redigeringen består av de olika inspelade ljudterrängerna i ett och samma ljudspår för att på så sätt tydliggöra de olika ljudterrängerna från plats till plats.

Lyssnartips. Iklä dig rollen som aktör i interventionen. Lyssna, hör och upplev. Vilka aktiviteter sker runt dig? Vilka material omges du av? Hur är vädret?

DJUR I STADSRUMMET

Idégivare. Ulrika Jansson

Plats. Stockholms stadskärna

Datum/ tid på dagen. Onsdagen den 17 april 2013

Väderlek. -

Antal deltagare. -

Medverkande. -

Beskrivning. Ulrika Jansson har utformat interventionen *Djur i Stadsrummet* (Hållbar Stad 2013). Under planeringsmötet och i idéfasen beskrevs interventionen som en undersökning i hur djur läser av olika rumsligheter med hjälp av ljud. Tanken med interventionen var att sända ut ljud för att se hur vi kan navigera och läsa av olika typer av rumsligheter med hjälp av detta. Vi (Hanna och Sophia) var inte med under inspelningen av interventionen och vår tolkning av *Djur i Stadsrummet* baseras på grundidén. Efter planeringsmötet utvecklades interventionen vidare och tog en annan riktning. Ljudspåret, tillsammans med Ulrika Janssons beskrivning, kommer att publiceras under våren 2013 i podcastserien (Hållbar Stad 2013).

EFTERTANKENS RYTM

Idégivare. Monica Sand

Plats. Innegården Kvarteret Plankan, Hornsgatan 134-140

Datum/ tid på dagen. Onsdagen den 10 april 2013, förmiddag och eftermiddag.

Väderlek. Sol +5 grader (soligt, kyligt, lite vind)

Antal deltagare. 11

Medverkande. Eduardo Abrantes, Ricardo Atienza Badel, Niklas Billström, Johanna Byström, Nina Hällgren, Ulrika Jansson, Hanna Lantz, My Lindh, Monica Sand, Jenny Simm, Sophia Sundqvist.

Beskrivning. *Eftertankens Ryt*m (Hållbar Stad 2013) utformades av Monica Sand. I interventionen undersöktes upplevelsen av platsen med en förskjutning av vår perception. Vi var deltagare i den här interventionen vilket gör att vår tolkning och reflektion färgas av vårt deltagarperspektiv. I interventionen ska deltagarna beskriva upplevelsen av platsen. I eftertanken om hur deltagarna upplever platsen skärps sinnena och deltagarna tvingas sätta ord på sina känslor och den subjektiva upplevelsen av platsen. Deltagarna fick som instruktioner att stanna, blunda, lyssna och beskriva noga vad som hördes. Det gjordes två inspelningar, dels en där deltagarna på egen hand reflekterade över platsen stillastående och dels med hjälp av en annan person promenera med ögonbindel.

TÄNK I RÖRELSER

Idégivare. Johanna Byström

Plats. Plankan och Sergels Torg

Datum/ tid på dagen. Tisdagen den 9 och onsdagen den 10 april 2013, eftermiddag.

Väderlek. Blåsig, växlande molnighet +5 grader

Antal deltagare. 11

Medverkande. Eduardo Abrantes, Ricardo Atienza Badel, Niklas Billström, Johanna Byström, Nina Hällgren, Ulrika Jansson, Hanna Lantz, My Lindh, Monica Sand, Jenny Simm, Sophia Sundqvist.

Beskrivning. Interventionen *Tänka i Rörelser* (Hållbar Stad 2013) utformades av Johanna Byström. Vi tillsammans med ett antal deltagare i LUR var med i utförandet. Johanna är dansare och har i sin utformning av interventionen lekt med tanken att gestalta dansen och rörelsen på en plats annat än visuellt. Hon vill undersöka kroppens relation till olika platser men även andra människor på platsen. I rörelse tvingar platsen och dess förutsättningar oss till anpassning. Medvetet eller omedvetet fick vi tänka i aktiverandet av platsen. Johanna utförde en improviserad koreografi där vi som deltagare fick imitera hennes rörelser på platsen. Interventionen utfördes dels på Sergels Torg och även Kvarteret Plankan i Stockholm. Ljudspåret är en ihopredigering av de båda platserna.

TWO IN TRANSIT

Idégivare. Eduardo Abrantes

Plats. Stockholms stadskärna

Datum/ tid på dagen. -

Väderlek. -

Antal deltagare. 3

Medverkande. Sara Franceschi och Ylva Fred

Beskrivning. Interventionen *Two In Transit* (Hållbar Stad 2013)

utformades av Eduardo Abrantes. Vi deltog inte under inspelningen utan våra reflektioner baseras på hans beskrivning och det färdiga resultatet. Eduardo beskriver interventionen som ett konstnärligt experiment. Han menar att ljudspåret låter lyssnaren få följa med på en cykeltur genom den varierande omgivningens akustik. Två personer interagerar, diskuterar och sjunger i transporterandet genom Stockholms skiftande urbana (ljud)landskap, på cykel, kämpades med att hitta en stämma i harmoni. Deras egna fysiska förmåga och balansen mellan distraktion och koncentration i relation till ljudet i det publika rummet. *Two In Transit* (ibid) bjuder in till en möjlighet till att låta lyssnaren vara en del av ljudet och utmaningen med aktörernas kroppsliga och omgivningens akustiska instabilitet och variation.

MÅNDAG KL. 15.00

Idégivare. Sara Franceshi

Plats. Blå gången, Kupolen, Slussen

Datum/ tid på dagen. Fredagen den 12 april 2013, morgon.

Väderlek. Kallt men klart väder och sol.

Antal deltagare. 7

Medverkande. -

Teknik. En handmikrofon, fast position i mitten. Deltagarna rörde sig fritt i rummet.

Beskrivning. Sara Franceschi, sångerska och skådespelerska utformade interventionen *Måndag kl. 15:00* (Hållbar Stad 2013).

Vi deltog inte under utförandet utan vår reflektion baseras på författarens beskrivning och ljudspåret. Sara beskriver interventionen som en sångimprovisation för sju röster, där gruppen går från bunden form till de uttryck som de hittar intuitivt, i relation till varandra och platsen. Den första tonen i ljudspåret börjar deltagarna att ta samma ton som den varnings och informationssignal som prövas fyra gånger per år vid måndag kl. 15:00. Tonen brukar kallas för Hesa Fredrik.

Lyssnartips. Passande tillfälle att lyssna på detta stycke är i skymning eller dimma eller precis när det slutat regna (lukta gärna på regnvåt asfalt om du befinner dig utomhus och lyssnar).

MALMÖ UNIVERSITY